

Nemunas

Nr.24
(297-738)

2010 m.
liepos 1 – 7 d.

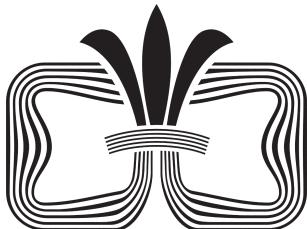
Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Kauno pilies liekanos. XIX a. Ordos albumo litografija.

*Mes vėl atstatom Katedrą. Jūs matot,
Ji bus verta ir Dievo, ir šio miesto.
Bet, broliai mano, šimtqart svarbiau
Ir savo širdyse ją atstatyti.*
Just. Marcinkevičius „Katedra“

Liepos 2 d., penktadienį, 21.30 val.
kauniečius ir miesto svečius
Pažaislio festivalis kviečia
i tradicinį renginį,
skirtą Valstybės dienai, –
bus parodyta Justino
Marcinkevičiaus drama „Katedra“.

Tiltai 3-7 p.

Romualdas RAKAUSKAS

Fotovi(t)ražai 29

9 770 134 314 007

Tautvydas NEMČINSKAS

Recenzija... ar vieša
egzekucija?

Dailininkui Vaclovui
Rataiskiui-Ratui – 100

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Vasaros operetė

2 p.

Violeta ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA

Sakartvelo:

Gruzija, Georgija,
Jurginija...

8 p.

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Galbūt operetė labiau panaši į pavasarį, tačiau vasarą ji Kaune mėgsta gryną orą, Kauno pilies pievas ir žiūrovų minias. Jau devintasis festivalis „Operetė Kauno pilje“ vėl kviečia visus uždainuoti. Jo organizatoriai – Laimutė Kuzmickaitė-Milašienė, Gediminas Maciulevičius, Danielius Vėbra, pačiamė festivalio įkarstyje švenčiantis jubiliejų, ir Benjaminas Želvys – ruošdami koncertų programas visada paiso Lietuvos kultūrinio gyvenimo aktualijų. Todėl ir šiai metais vieną iš festivalio dienų skiria Žalgirio mūšio 600-osioms metinėms paminėti. Tradicinėje festivalio koncertinėje erdvėje, sodelyje prie Kauno valstybinio muzikinio teatro, birželio 27 d. skambėjo pučiamųjų instrumentų atliekama muzika. Jau išprasta, kad čionai dažniausiai nuskamba lietuvių autorų kūrinių. Koncerte patriotinių dainų melodijas, maršus atliko Lietuvos karinių oro pajėgų pučiamųjų instrumentų orkestras, vadovaujanas kapitonu Ričardo Kukulskiu, susiejęs šiandien su Žalgirio mūšio laikais. Koncerte dalyvavo ir vyrų vokalinis kvartetas „Opus vocalis“ (Giedrius Prunskus, Mindaugas Zimkus, Žanas Voronovas ir Antanas Kulakauskas), kurio repertuarą taip pat pripildė patriotinės dainos.

Šią metų operetės festivalio viešnia – prancūzų muzika ir plati jos vokalinės sceninės raiškos retrospektyva. Du koncertai prie Kauno pilies skirti šios Europos šalies sceninei muzikai reprezentuoti. „Lietuvoje labai dažnai statomos itališkos operos – verizmas. Todėl mes norėjome prisiliesti prie gilesnių prancūzų autorų. Prancūzijoje opera buvo papildyta baletu, nes ji puoselėta Liudviko XIV, kuris be galio mėgo šoki, dvare. Jo veikiama pasikeičia ir muzika. Prancūzų opera dvelkia karališką didybe, turi neapsakomą „pudros kvapą“ ir daugybę spalvų“, – sakė L. Kuzmickaitė-Milašienė.

Taigi liepos 4 d. 20 val. prie Kauno pilies skambės prancūzų romantinių operų fragmentai. Gražiausias arijas ir ansamblis iš kompozitorų Charleso Gounod, Georgeso Bizet, Jacques Offenbacho, Leo Delibeso, Giacomo Meyerbeerio, Camille’io Saint-Saenso, Juleso Massenet, Jacques Fromentalio Halevy, Gustave’o Charpentier kūrybos dainuos žymūs Lietuvos operos meistrai: Algirdas Janutas, Ieva Prudnikovaitė, Sandra Janušaitė, Merūnas Vitulskis ir kiti. Vakare dalyvaus ir garsusis Latvijos bosas, teatro „La Scalla“ ir kitų Europos prestižinių operos teatrų solistas Romanas Polisodovas – jis jau seniai, sužavėtas neįprastos ir patrauklios erdvės, norėjo atvykti į mūsų festivalį. Dainuos žavir vienai iš Prancūzijos – lyrinis sopranas Alketa Cela, kurios pasirodymą turės įvertinti patys klausytojai. Tiki mės, jog nenusivils.

Vasaros operetė

„Nepaprasto grožio ir didybės kupina barokinė prancūzų muzika. Operose tuo metu dainavo tik vyrai kastratai, kurie atlikdavo ir moteriškas partijas. Tačiau dabar jau yra gamtos sukurtų kontratenorų. Vienas jų dainuos ir mūsų festivalyje – tai solistas iš Azerbaidžano Aleksejus Spirinas, šiuo metu gyvenantis Vilniuje ir pastaraisiais metais lankantis pamokas pas žymiausius Lietuvos operos dainininkus bei pedagogus Vytautą Juozapaitį ir Sigutę Stonytę. „Vos išgirdę, susižavėjome jo balso tembru. Tai itin reta gamtos dovana, tokiai balsų pašaulyje labai mažai. Nors užsimerkę spėtume, kad girdime moterišką balsą, jo „metalinius“ skambesys vis dėlto turi unikalumo. Barokinės muzikos grožis atsikleidžia lankstumė, todėl svarbūs visi niuansai, melizmos, forslagai. Dažniausiai kontratenorai renkasi barokinę muziką, tačiau įdomu būtų išgirsti jų atliekamas ir kai kurias mecosopranų, gležnų jaunuolių partijas. Beveik visi šie dainininkai yra lieknai, labai subtilūs ir poetiški – tarsi ne šio amžiaus vyrai“, – sakė L. Kuzmickaitė-Milašienė.

Dainininkas atliko Marc-Antoine Charpentier kūrinių, kurie pas mus dar nėra skambėjė. Todėl programa labai įdomi ir intriguojanti. Solistui pritars tik styginių orkestras ir klavesinas, nes ši muzika negali prarasti barokinio šleifo. Kyla abejonių, ar atvira erdvė neišblaškys muzikos subtilumo ir niuansų, tačiau organizatoriai prisimena istoriją ir teigia, jog niekas nebus prarasta. „Prancūzijos dvare koncertai, spektakliai buvo rengiami ne tik salėse, bet ir labirintų sodoose. Vadinasi, tai pabandyti galime ir mes. Pilis mums suteikia papildomos geros energetikos, nes yra tarsi gyva dekoracija. Kai ieškojome vienos koncertams Kaune, norėjome būtent šios erdvės. Juk dauguma operėcių veiksmų vyksta pilyje, rūmuose“, – teigė organizatoriai.

Koncerte išgirsime ir žymujį rusų violončelininką Sergejų Rolduginą. Prancūzų operos vakarą diriguos Julius Geniušas, Jonas Janulevičius ir svečias iš Vokietijos Bernhardas Epsteinas, su kuriuo organizatoriai susipažino Šanchajuje. Labai džiugu, kad puikiems pašaulio muzikams kaunietiškas festivalis atrodo įdomus. Rusijos jaunimo simfoninių orkestrų dalyvauja jau tradiškai. Tačiau jų papildo mūsų šalies atlikėjai bei du muzikai iš Lenkijos ir Latvijos. Festivalis – puiki galimybė jiems tobulinantis. Jaunesniems tai savotiškos meistriškumo pamokos, nes rusų orkestro lygis labai aukštas. Deja, dėl finansinių sunkumų nebus surengtas atlikėjų konkursas, todėl bent instrumentininkai galės pasisemti patirties.

Liepos 5 d. 20 val. toje pat istoriinėje erdvėje skambės prancūzų autorų lengvųjų sceninių veikalų fragmentai: melodijos iš nuotaikingu operėcių (juk būtent Prancūzijoje gimė jaunesnioji operos sesuo), kurios pas mus taip pat labai retai statomos. „J. Offenbachas yra operetės pradininkas, parašės 99 šio žanro kūrinius, kurių mes visai nežinome. Pernai buvo jo jubilejus, todėl ši muzika sulaukė labai daug dėmesio. Tai miniatiūrinės opere-

Romanas Polisodovas.

Alketa Cela.

Aleksejus Spirinas.

tės, kurias net kelias galima pamatyti per vakarą. Todėl ir mes pradėjome nuo J. Offenbacho, gavome jo klavyrus iš Vokietijos“, – apie operėcių vakarą pasakojo L. Kuzmickaitė-Milašienė.

Prancūzų operetė labai lyriška ir kartu dramatiška. Joje nėra tiek daug aistros kaip austrų, vokiečių operetėse, tačiau gausu žavesio, galantiškumo, koketiškumo ir ramumo. Festivalio režisierius Kęstutis Jakštės jau mąsto apie šių operėcių pastatymus Lietuvos scenoje. Iki šiol pas mus vyravo Vienos ir Rusijos klasika, nes neturėjome kitokių galimybių. Dabar, kai pašaulis atsiveria, jau norisi pažinti naujus dalykus, kitas muzikavimo tradicijas. Prie Kauno pilies – dar vienas žavus, gražus ir lengvas vakaras. Be operėcių, skambės ir populiarų šiuolaikinių Richardo Cocciante bei Claude Michelio Schönbergo miuziklų, kino filmų melodijos bei garsiosios prancūzų chanson. Nors jų klausytis norisi prie žvakų šviesos ir vyno taurės, tikimasi, jog bent panašią atmosferą sukurs pripažinta šio žanro atlikėja Rasa Rapalytė, padedama renginio režisieriaus.

Nukelta į 9 p.

Funikulierius

Kalbėti dabartinių Lietuvos jausmų

Birželis. Lietus. Rumšiškės. Poetas Justinas Marcinkevičius. Kaišiadorių rajono meras Romualdas Urmilevičius jam įteikia Jono Aisčio literatūrinę premiją už lyrikos knygą „Vėlyvo vėjo vėliavos“ (2009) ir uždeda qžuolo lapą laureato vainiką.

Lietuva. Jonas Aistis. Justinas Marcinkevičius. Pabaigoje ir Maiaronis.

Diena, kai švenčiamas J. Aisčio gimtadienis ir įteikiama jo vardo literatūrinė premija, šiomet sutapo su Joninėmis – su poeto vardadienių. Prieškario nepriklausomoje Lietuvoje vardo diena labiau ir buvo švenčiamā. Birželio 23-ąją lietus pliaupė be perstojo. Poetas Just. Marcinkevičius su žmona Genute (kaip vėliau pasakys viena klausytoja – geruoju angelu...) lankė aistiškias vietas – Dovainonių kaimo medžius, kuriems šlamant augo tylus vaikas Jonukas, ir Rumšiškių kapines, kuriose 2000 m. Aistis perlaidotas šalia savo tévų. Poetas Justinas peršlapo, skėtį buvo pamiršęs automobiliuje. Lietus ilgai nedžiūvo nuo jo drabužių lyg kokia giliai išsigėrusi atmintis, kuria pasiremdamas Just. Marcinkevičius pasakojo jau gan tolimo laiko išpūdžius. „Vokiečių okupacijos metais gimnazistai plaukėme garlaiviu iš Prienų į Kauną, į teatrą. Netoli Pažaislio, ties Kampiškių kaimu, kažkas parodė – va ten, tarp tų trobesių, yra ir Jono Kossu-Aleksandro tėviškė. Buvome girdėjė šio poeto eiléraščių iš knygos „Poezija“ (1940), juos mums padeklamavo Prienų „Žiburio“ gimnazijos mokytojas Juozas Eidukevičius. Man, kaimo vaikui, knygos buvo sunkiai gaunamos ir tasyk per laisvą pamoką mokytojo padeklamuoti Aisčio eiléraščiai paliko didelį išpūdį. Vėliau, atsivertę šią knygą, pajautau aistišką liūdesį, sunkiai įvardijamą sopolį, tarsi pamačiau lygumas prie jo namų...“

Iki šiol visiems ant lūpų buvo Aisčio eilutė „Vienas krauko lašas būtave nuplovės“, o per šį J. Aisčio literatūrinės premijos įteikimą sugrižome į eiléraštį „Peizažas“. „Laukas, kelias, pieva, kryžius (...) Gera vargt čia, Lietuvo!“

Stabtelėjės ties pastaraja eilute, Just. Marcinkevičius tarsi nudžiugo – „gal šie žodžiai sulaikytų emigraciją?“ Tačiau tuo pačiu metu ir ginčijosi su klasiku Aisčiu: „Vargti niekur nėra gerai, nei Anglijoje, nei Rusijoje, nei Lietuvoje. Niekur. Bet tikėkime ateitim, saviškių sugrįžimų iš visų užsienių, tikėkime, kad žmonės dar ir tėvynėje patirs darbo, gyvenimo džiaugsmą.“

Poetas Justinas kalbėjo apie Aistį, gretindamas netolimas jų abiejų tėviškių erdves, kaimo aplinkos ir darbų bendrystę, dainas, tekstilę, keramiką – visa formavo poetinę pasaulėjautą ir jauseną. Tačiau Just. Marcinkevičius pripažino, jog „neįmanoma pakartoti aistiškos dvasios, jis buvo Dievo siustas žmogus apdainuoti Lietuvos likimą, liudyti atejūnų okupantų plitimą. Lenkuosi jam, myliu Aistį – tikra, gili, nedeklaratyvū, jis vienas reikšmingiausių poetų lietuvių poezijos istorijoje. Be Aisčio gal ir aš nebūčiau nei pajėges, nei sugebėjės kurti“.

J. Aisčio literatūrine premija Just. Marcinkevičius džiaugėsi ir didžiavosi – santūriai, ramiai, kaip jis vienas temoka, prisipažindamas, kad J. Aisčio kūryba jam padeda „kalbėti dabartinių Lietuvos jausmų, kalbėti jaunimui“, tarsi gludinti tą Aisčio eilutę „Gera vargt čia, Lietuvo!“, kurią J. Aistis paraše būdamas tik 25-erių metų.

Kol Rumšiškių kultūros centro salėje aktorė Inesa Paliulytė skaite J. Aisčio eiléraščius, kol Just. Marcinkevičius jų klausėsi, kol solistas Danielius Sadauskas dainavo pagal J. Aisčio ir Just. Marcinkevičiaus bei kitų poetų žodžius sukurtas dainas, akompanuojant Jūratei Landsbergytėi, už lango lilo ir lilo ne tik dangaus vandeniu, bet gal ir amžinaja atmintimi, o gal tekėjo ir J. Aisčio sielvarto ašaros dėl visų buvusių ir esamų Lietuvos vargų. Tačiau salėje sėdinčių ir klausančių žmonių veidai nurimo, prašviesėjo, juos sotino klasikų poetinius žodis, kurio kasdienybėje labai stokojame.

Iskilimų vakaras baigėsi ašaromis – šviesiomis, dėl Lietuvos, dėl savęs, kai reikia nusiplauti sielos drumzles, išsigrynti. Sakysite, sentimental? Né kiek! I. Paliulytė paskaitė 1987 m. Just. Marcinkevičiaus parašytą eiléraščių ciklą „Pavasario balsai Pasandravy“, skirtą Maiaroniui. Visus pagavo bendras jaudulys, pats autorius šluosteši ašaras... Tas graudulys – maiironiškas, aistiškas, marcinkevičiškas – tarsi trijų kartų poetų laikymasis už rankų, lyg jie būtų giminės, susieti bendros didžios Motinos – Lietuvos.

Kad ir kaip mes maštymute ir burnotume, jog tėvynė pamotė, kad ir kaip būtume išblésinę patriotinius jausmus, kad ir kaip trauktume būriais iš Lietuvos, vis tiek visada atsiras žmonių, kurie kartos šiuos poetų žodžius:

„Tačiau Tėvynė dar nepražuvus...“ (Maiironis);

„Gera čia gyvent ir mirti...“ (J. Aistis);

„Vakarinio dangaus šviesoje koks gražus tavo veidas, gimtine...“ (Just. Marcinkevičius).

Aldona Ruseckaitė

Adskio krislas

Atsitiko kaip atsitiko:

Ministras Čaplikas klupo dėl Skiko,

Ministras Masiulis dėl Urbono

Panašiai apsilieurbino...

Andrius Avolio

SPAJDOS RADIJO IR TELEVIZIJOS KEMIMO FONDAS

Romualdas RAKAUSKAS

Kražių naturmortas tarp škotų ir dzūkų

Kažkelintą sykį pervertus Mindaugo Kavaliausko albumą „Kražių portretas“ („Šviesos raštas“. Kaunas, 2009) niekaip nepalieka

keistų abejonių šleifas. Mažakalbiu Rimaldui Vikšraičiui paprasčiau – trumpai drūtai įvertino: „nuobodi knyga“, ir jam viskas aišku, o mums tenka svarstyti, kodėl tokis šiuolaikiskas jauno kauniečio požiūris į jaukiai uždarą ir simpatingą miestelio gyvenimą nevirto didžiumą tenkinančiu, meniskai gelmingu išspildymu.

Pirmausia žvelgdamas į nugalėjusias spalvotas fotografijas pradedi įtarinėti spaustuvės „Arx Baltica“ kompiuterių specialistus. O gal čia apgalvotas noras pasislinkti senovinio kolorito link? Įvade autorius deklaruoja, kad, sugrįžęs iš prabangių lozannų, paryžių, čikagų ir atvažiavęs į Kražius, tikėjos pamiršti viską, „ko mokési apie fotografiją, ir pakieisti nusistovėjusius fotografinius požiūrius“. Tokius revoliucingus žodinius siekius gyvenimo tikrovė dažniausiai pasuka savo kryptimi. Tiesa, naujoviškumo albumė netrūksta, šiuolaikinis madingas stilis darniai išlaikomas prim-

Fotovi(t)ražai 29

kaip įtaigiai, originaliai, su modernia poetine terapija ir taip pat spalvotai Lietuvos miestelių portretuoja Vytautas Stanionis, dokumentiniame informatyvumė paskendusioje Kražių temoje pasigendi jautresnės gilumos. Netgi jaunatviško veržlumo. Racionaliai tikslus fotografavimas prime-

na seniokišką golfo žaidimą, kur šaltai paskaičiuojamas kamuoliuo / fotografijos keliais, kur pirštu / objektyvu parodoma, bet širdimi nesušildoma.

M. Kavaliauskas ypač mėgsta gyvenimo fragmentavimą. Simbolika titulinė albumo nuotrauka „Liolia ir jos šuniukas karštą

2002 m. vasaros dieną“. Autoriu i daug svarbiau ne pačios Liolios išgyventais rūpesčiais pažymėtas veidas, o sunesiotos, su žaviai operetine emblema „Lovely“ sandalas ir meiliai prie jo prisiglaužęs šeimininkės numylėtinis. Arba „Laidotuvės Kražių kapinėse 2002 m. liepą“, kur vietoje gedulingo kražiškės veido matome reklamiskai šviečiančią firminę „Hermes“ skarelę. „Seserys su ledais šv. Roko atlaidų mugėje. 2002 m. rugpjūtis“ – seserų šioje nuotraukoje išvis néra, tik jų apyrankiuotose ir žieduotose rankose laikomi baltakremių ledų vafiliai kaušeliai. Truputėli kilstelėjus fotoaparatu ir atvėrus saulėtos jaunystės žvilgsnius, atsisarstę seserų asmenybės, naturmortas pavirstą portretu. Bet gal tada nelikę M. Kavaliausko stiliaus savitumo ir neleistinai būtų pažeistos konceptualumo taisyklos!

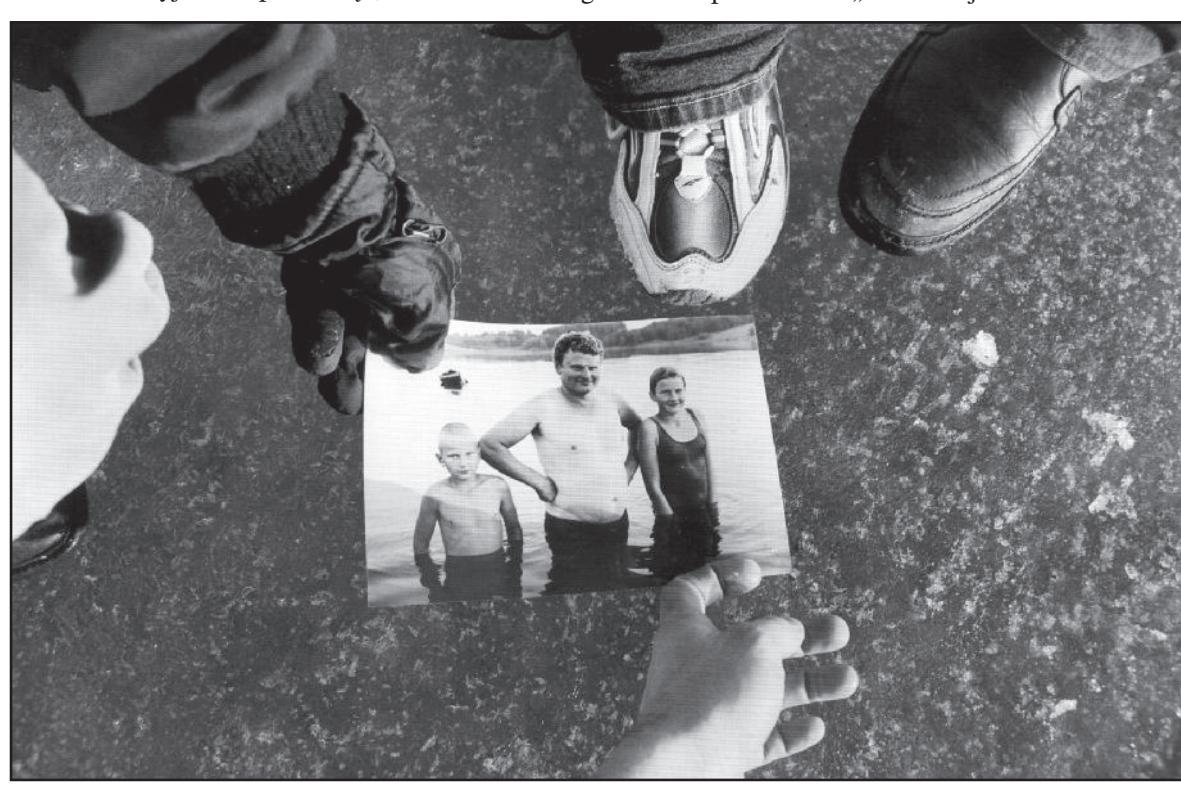
Prabangiai, net dviejų fotografiomis, pristatomas architektas ir poetas iš Čikagos Christianas Narkiewicz-Laine, kurio šeimos istorija buvo susieta su senaisiais Kražiais. Vienur svečio veidą viškai uždengia fotoaparatas, kitur – profesionali „Panasonic“ vaizdo kamera, o žmogaus taip ir nepamatome. Tokie reklaminių fotografavimo avantiūrizmai M. Kavaliausko mėgstami ir vertinami, tarsi iš tų garsių firmų jam nubyretų koks naudos trupinėlis...

Idomus naturmortinio stilius

atradimas, kai autorius savo herojus fotografuoja su jau padarytomis jų nuotraukomis. Toks dviejų vaizdų sugretinimas tarsi išradimas leitmotyvas pereina per višą albumą ir baigiasi sudėtingu sugalvojimu: Virgio Bakučio, jo sūnaus Justino ir dukros Astos pirštinėtos rankos ant tvenkinio ledo laiko savo vasarišką išsirengusiu ir iškaitusių mauduolių atvaizdą (su veidais). Ispūdingas kontrastas!

Labai gerai fotografijų informatyvumą praplečia išsamūs parašai: „Modestas Navickas prie téčio automobilio. Jis viliasi, kad, kai tėtis parduos bulių, nupirkis jam ir jo broliams kompiuteri žaidimams. 2002 m. liepa“, „Sigitas neseniai grįžo iš Norvegijos. Po susitikimo su draugais miestelyje jis grįžta į namus. 2002 m. lapkritis.“ Pastaroji nuotrauka patraukia ne tik pirmojo minkšto sniego nubalinta erdve, bet ir netiketai į kai miškai jaukiai miestelio ramybę įsiterpusia Norvegija. Juodomis mašinų provėžomis tolstanti maža Sigito figurėlė nostalgiskai apibendrina gimtinės portretą. Kiek tokį jaunų tautiecių kasdien ištirpsta abejingo pasaulio kraštovaizdžiuose?

Nukelta į 5 p.

Mindaugo KAVALIAUSKO nuotraukos

Recenzija... ar viešą egzekuciją?

Tautvydas NEMČINSKAS

Ko sau pageidauja menininkas – juk ne pagyros, o jo siekių supratimo, nesvarbu, ar pavykės jo bandymas. /Hermannas Hesse/

...mes tik aiškiname vieni kitų darbus. Visur knibžda vien komentarai. Autorius tenka ieškoti su žiburiu. /Michel de Montaigne/

Né vienas žmogus bet kuriam kitam žmogui néra autoritetas virose srityse. /Joseph Maria Bochenski/

Kai apie savo kolegų kūrybą émė rašyti žinomas fotomenininkas Romualdas Rakauskas, nenustebau. Pirma – tai kruopštus savo darbo profesionalas. Antra – anksčiau jis jau yra rašęs (turi net žurnalisto diploma). Trečia – iki šiol ne vieni „Fotovi(t)ražai“ iš tiesų atrodė solidūs, argumentuoti ir skoningi, kaip ir pats šio ciklo pavadinimas.

Bet štai po netiketai egzaltuoto šios serijos rašinio Nr. 23, kuriame laukiai populiariaus keliautojo fotoalbumo pristatymo (ar recenzijos?), kilo keletas minčių, nes teksito autorius savo kai kur padrakias ir netgi perdém emocingais išpuoliais manęs neitiokino. Taigi panorau kiek ramiau pamästyti ir apie recenzuojamos (?) knygos autorui, ir apie patį recenzentą.

Kadangi R. Rakauskas yra pri-pažintas menininkas (rengiant ši tekstą, „Fotovi(t)ražai“ autorui buvo įteikta netgi Nacionalinė kultūros ir meno premija), jam gali (ir pri-valo) būti taikytini aukščiausi vertinimo kriterijai ne tik (!) fotomeno srityje.

Siuo rašiniu visiškai nebandau kvestionuoti R. Rakausko kaip fotografo talento. Taip pat neruošiu ginamosios kalbos ir saldžių liaupsių keliautojui Pauliui Normantui, kurio ne tiek fotoalbumai, parodos ar kita kultūrinė veikla, kiek asmens savybés atsidūrė ir Andrius Jakūčiūno („Nemunas“, 2009, Nr. 43), ir R. Rakausko („Nemunas“, 2010, Nr. 1) panekos taikiklyje.

Nors rašinio pradžioje kritikas bendraisiais bruožais ir eksponuoja (kaip duoklę? – tarsi pro sukaštus dantis) lojalumą P. Normantui („meniškai tvirčiausias albumas“, „fotografas iškino savo kūrybinio meistriškumo branda“), tačiau tuo pat supriešina Rytų žinovo profesoriaus Audrius Beinoriaus (sakyčiau – labiau Rytų teoretiko) išsamius pasakojimus apie budizmą ir keliautojo P. Normanto (labiau Rytų praktiko) vaizdus: „A. Beinoriaus tekstai sukélė dideli smalsumą ir norą aplankytis tas keturias ypač patraukliais valstybes“, o štai keliautojo fotografijos „šitokio poreikio nesužadino“, – bando įteigti mums R. Rakauskas. Gal toks supriešinimas (vienam suteiktiant pozityvumo, o kitam – negatyvumo) jau buvo nulemtas išankstinės neigiamos nuomonės apie keliautojo asmenybę? Kad taip gali būti – jauti išskyk. O toliau skaitydamas „Auksinio Lai Vėjaus skersvėjus“ pamatai ir įsitikini tokio spėjimo teisingumu. Gaila, jog ištės iki šiol kvalifikuo-tai rašęs R. Rakauskas „neišlaiko“ ir ima taškytis įsiūčio ir žeminimo purslais. „Nesužadino“ – ar tai rimtas argumentas recenzijoje? Gal problema tūno paties kritiko (recenzento) asmenyje?

Sutinku – P. Normanto fotoalbu-mai néra „prikimšti“ vien aukščiau-sio meninio lygio vaizdų. Prisime-

nu, vartant ką tik išleistą antrają jo knygą „Nenugalėti Amdo tibetiečiai“ šmëstelėjo nuojauta, kad šio autorius kūryba – visiškai ne studijiniu ieškojimų patirties subrandinti, bet keliautojo žvilgsnio „pagauti“ kadrai „iš gyvenimo“ klajo-jant. O tai jau visiškai apciuopia-mas skirtumas, tad nenuostabu, kad, pasak A. Jakūčiūno gandų perpasakojimo, „profesionalūs fotografai (anokia čia paslapstis?) raukosi ir reikšmingai raudonuoja dėl kole-gos fotografijų meninės kokybės“.

Gal P. Normanto fotografijos yra tik sudėtinė įvairiapusės gyvenimo veiklos dalis, todėl nereikėtų kiek-vienai jų taikytis aukščiausių foto-grafinio meno kriterijų? Tuomet ir vilkas būtų sotus, ir avis sveika. Ko-dėl jis negali užimti savo gyveni-mu susikurtos „nišos“, rinkti – lyg-dvasinių patyrimų medų – kelionė-se užfiksuotų akimirkų herbarus: ir žodinius, ir vaizdo?

Pirmoje rašinio dalyje R. Rakauskas dar bando (visiškai neįprasta sau – paviršutiniškai!?) papasa-koti apie pristatomą knygą, o antroje nuklysta į padriką ir visiškai nemandagą pasišaipymą. Trumpai aptaręs kai kurias autorius fotografijs, šoka niekinti asmeni, visiškai nesigilindamas į jo gyvenimą, ne-ieskodamas kūrybos intencijų, tuo labiau – esminiu egzistenciniu ti-klu. Visiškai nesistengdamas suvoki-ti ir pamatyti P. Normanto gyveni-mo ir veiklos visumą. Idomu, kas išprovokavo tokį nevaldomą pyk-čio priepluoli?

„Pašiurpau. Albumas Dievui! Ne-girdėta puikybė“, – įsižeidžia R. Rakauskas. O aš manau atvirkšciai – tokia dedikacija visiškai nešoki-ruoja ir jokios puikybės čia nėra. Net jei koks Anglijos premjerlygos futbolininkas ar ATP 1000 Didžiojo kirčio turnyro tenisininkas, bég-damas į aikštę, persižegno – nie-kas, manau, iš to nedaro tragedijos (nes tikėjimas yra privatus asmens dalykas, o žiūrovui svarbiau pats zaidimas), tuo labiau nerašo tokį tulžingu tekstu.

Beje, R. Rakauskas turėtu pa-šiurpti ir dėl kiekvieno uolaus krikš-čionio Lietuvoje ir pasaulyje, nes jie visas savo intencijas, darbus ir net gyvenimą skiria (savotiškai dedikuota) Dievui (vienuolai – ypač!).

Jei atsargiai, be išankstinio iš-didumo ir arogancijos pastudiju-otume P. Normanto gyvenimo intencijas, žodžius ir veiksmus, pa-aiškėtų, jog dar prieš 20 metų jis suprato, kad yra... tik Dievo īran-kis. Argi čia nėra tiesos netgi pla-čiausia prasme? Argi mes savo valia galime palaikyti savo gyvybę? Ar patys esame visatos ir visos gyvybės joje valdytojai? Taigi jis pasišventė būtent tam darbui, kurį dirba iki šiol. Toks yra P. Normanto gyvenimo „stilius“ – kiek neįprastas hedonistiškai nusitei-kusiam miescioniu.

I keliautojo pasakymą „esu bu-distiniu pažiūrų Romos katalikas“ recenzentes vėl sureagavo neadekvacijai skaudžiai ir tarsi koks viduramžių dogmatikas scholastas mes-telejo: „Ar tokį susidvejinimą leidžia abiejų religijų dogmos, nežin-nau?“

Manyčiau, jog tai yra ne susidve-jinimas, bet sintezė arba – plates-nis požiūris. Tai galėčiau įrodyti paties P. Normanto biografijos deta-lėmis bei daugybe panašių faktų „iš gyvenimo“ (bent kiek placiau žvel-giantieji į pasaulį tai iš karto suvokia). Bet pirmiau į galvą „šauna“ H. Hesse's prispažinimas, kai jis perkopė keturiaskesimtmetį: „Jau nebesitikiu sugebės suprantamai formuluo-uti savo pasaulėvaizdį.“

Nepaisant to, vėliau jis gavo litera-tūros Nobelio premiją!

Jei pažvelgtume į XX a. Euro-pos kultūrą, nerastume né vieno žy-mesnio menininko ar kultūros vei-kėjo, kurio pasaulėžūros nebūtų paveikę Ryti. Tai ir Friedrichas Nietzsche, ir Martinas Heideggeris, ir Arthuras Schopenhaueris, Jerome Salingeris, Albertas Schweitzeris, Ezra Poundas, Vincentas van Gog-has ir daugelis kitų.

Nesuprantu, kam taip žiauriai kibti į atlapus, spekuliuojant reli-giniais argumentais, norint panie-kinti nusipelnusių (tikrai ne ma-žiau nei pats kritikas) žmogų? Kiek žinau, netgi aukščiausi budistų ir krikščionių hierarchai susi-tinkta, bendrauja, o abiejų kon-fesijų vienuolai renkasi, drauge medituoją. Ir nieko baisaus neat-sitinka...

Stai ką daugiau nei prieš dvide-šimt metų kalbėjo XIV Tibeto Dalai Lama: „Kadangi skirtinos reli-gijos visais laikais ginčydavosi, užuo-ji ieškojus būdų bendram tiksliui pasiekti, per pastaruosius 20 metų aš nepraleisdavau né vienos proges susitikti su krikščionių vienuolais – katalikais ir protestan-tais, taip pat su musulmonų, žydų ir, be abeo, hinduistų religijų at-stovais. Mes susitikdavome, kartu melsdavome, medituodavome, dis-kuodavome apie įvairias filoso-fines idėjas. Aš labai domiuosi krikščioniška praktika ir tuo, ko mes galime išmokti iš jų sistemos, ly-giai kaip ir budistinės praktikos kai kurie aspektai, ypač meditacinės praktikos, galėtų būti taikomos krikščionių Bažnycioje.“

Man visuomet kėlė šleikštulį fanatikai (savotiški sektantai) – tiek religinių, tiek verslo, tiek poli-tikos – jie ne tik nemato reiškinį visumos, bendrų (īvairių lygmens) dėsnį ar nežvelgia reikalo gelmęs, bet per prievertą bruka savo siaurai suprastą davatkiską vienintelés tie-sos (ar net „išsigelbėjimo“) modelį. Atleiskite, bet panašų dvelktelėjimą pajautau po sių gerbiama R. Rakausko rašinio žodžiu...

Keista, jog solidus fotomenininkas ima manipulioti garsios, nese-niai mus pažiūsios rašytojos Jurgos Ivanauskaitės pasakymu priva-cioje aplinkoje (kas dabar gali patikrinti šį faktą?): „Teisi buvo J. Ivanauskaitė (...) P. Normanta pavadi-nusi užterštos karmos žmogumi.“

Taip R. Rakauskas solidarizuojasi su visuomenėje žinomu žmogumi. Ar rašytoja ir dailininkė iš tiesų tu-rejo tokią Dievo dovaną (ar apar-tūrą?), įgalinusią konstatuoti karmos švarumo laipsnį? Ir kodėl rašytoju bei kritiku pavirtęs fotografas griebiasi tokios tolimos jam srities? O gal jis pats jau yra ir karmos diag-nostikos specialistas? Nors ir labai populiari visuomenėje (tieki dvasi-nėmis paieškomis, tiek kūrybine sa-viraiška), J. Ivanauskaitė nebuvo budizmo, o tuo labiau karmos tyri-mo autoritetas. Budizmui paskyru-si trilogiją, vis dėlto liko tik rašytoja, dailininkė ir keliautoja. Be abeo – nuostabus žmogus. O R. Rakauskui turėtų būti šiek tiek géda-del savosios karmos, kad jis, pasi-naudodamas (itaigumo dėlei!) žy-maus žmogaus gal tik panašiai iš-tartais žodžiais privataus pokalbio metu, kaltina savo vaikystės kaimyną, išviešindamas savo subjektvią nuomonę, taip norėdamas sumen-kinti ne tik P. Normanto kūrybą, bet ir gyvenimą – visą jo tiokslingą pa-sirinkimą tarnauti kultūrai ir žmo-nėms. „Budistas niekada neuždar-biaus iš jam šventos religijos. Spe-kuliuo-uti budizmu – šventvagiš-ka“, – nerimsta „Fotovi(t)ražai“ au-torius. Idomu, ar aug to budizmo

P. Normantas „pardavė“ ir už kiek Juokingas kaltinimas... O gal ke-liautojas iš tiesų turi ne vieną skly-pą prie Baltijos jūros ar prie Trakų ežero, gal net viešbuti Vilniaus centre? Kažin, koks jo sukauptas kapitalas per tuos 30 klajonių metų... Gal internete yra jo milijoninė tur-to deklaracija?

Pagal kaltinimo tonaciją atrody-tu, jog R. Rakauskas tikrai žino (jau yra suskaičiavęs) šio „aferisto“ su-grobto turtus. Įvardyt – ir neliktu jokiui abejoniu. P. Normantas būtų galutinai demaskuotas ir „sudorota“ (kiek žinau, kelionės jis ieško nakvynės tik už kelis dolerius – kad būtų pigiau. Idomu, ar kiekvie-ną mūsų patenkintų tokiu nakvy-nių patogumai visus 30 metų?). Juokauj, suprantama...

Bet čia gerbiamas R. Rakauskas turbūt turi galvoje šventvagišką mintį, jog nenuilstantis keliautojas tik apsimeta gyvenas pagal budis-tines tūsias, o iš tiesų priklauso vi-siškai kitam tikėjimui ar kažkokiai grēsmingai sektais. Neva budizmą pasitelkia savo asmeniui populia-rinti. Keista, kodėl jis gerbiamam recenzentui atrodo totalus apsimet-lis?

Kaltinti P. Normantą dėl garbės troškimo taip pat atrodo visiškai ne-padouru. Ar noras rašyti eilėraščius, fotograuoti, siekti įsteigtis lietuvių namus Tibete ir Ryti muziejų Lie-tuvuje yra tik scenos ir plojimų sie-kimas? Kas īvyko R. Rakausko sie-loje, kad jis viskā ima versti aukš-tyn kojomis? Netiki né vienu keliautojo žodžiu, o tuo labiau – vie-su veiksmu.

Ar nuolatinis alinantis kladžio-jimas akmenuotais keliais, neven-giant rizikos ir nesirūpinant savo materialiai ateitimis, nuolat fiksuo-jant tolimiausią, dažnai skurdžių tautų egzistencijos akimirkas ir vis siekiant parodyti tai kitiems – pa-rodų, interviu, knygų pavidalais – yra tik labai nemoralus (R. Rakausko manymu) garbės vaikymasis? Kažin... Matyt, jis veja kur kas aukš-testesni tikslai nei tik saviraiška ar kie-to žemaitiško charakterio pasireiš-kimai.

P. Normantui, kiek žinau, malo-niai stebėti žvaigždė pro stogo ply-si miegant apliestoje Tibeto trobe-lėje ar medituoti Evereste papéd-eje. Jam aug svarbiau fotojuoste-lėje įamžinti dulkę vaiko galvę kur nors priekalnėse, nei brautis į miestuose garbės dalijimo ritualų orgijose besistumdančių kolegų būrelius...

Pripažinkime – kai kurie, bijan-teji kur nors toliau išskišti nosi, dar iki šiol bando šildytis prie penkiadesimties metų senumo laurų, argi ne taip? Paulius drusta eiti vis pirmyn – vis iš naujo tikrindamas ir sa-vu, ir kitų pasiryžimų trajektorijas.

Jau visiškai peržengiamos padou-romo ribos, sviedžiant tokį verdik-tą: „(...) save pametęs, be savo že-mės, be namų, be dvasinės ramybės, pasmerkęs save amžinojo kla-joklio lemčiai...“ Ko siekia nusipel-nęs fotomenininkas R. Rakauskas, vaikystės laikų kaimyną pavadin-damas „nelaimėliu“ ir bandydamas tokią sampratą įteigti mums?

Kas verčia recenzentą taip neko-rektyškai ir gana stačiokiškai įjei-dinėti žmogų, kuris yra viena ryš-kiausiu figūrą pastarųjų dešimtmec-čių Lietuvos (ir ne tik) kultūros ba-ruse? Nejau jis vienas apgavo, ap-dūmė akis visai Lietuvos visuome-nei: paprastiems piliečiams, kultū-ros atstovams, intelektualams? Gal jis – iliuzionistas? Turbūt esu itin naivus, tačiau niekaip negaliu pa-tiketi, jog P. Normantas – apga-vikas, bejausmis manipuliujotas vi-suomenės nuomone, apsišaukėlis ir analfabetas. Negaliu, ir tiek. Matyt, aug laiko reikia pragyventi šioje žemėje, kad suprastum kai kurių žmonių veiksmų ir kalbų intenci-jas. Galų gale – koks skirtumas, ko-kius „grūdus“ mes čia malame? Lai-

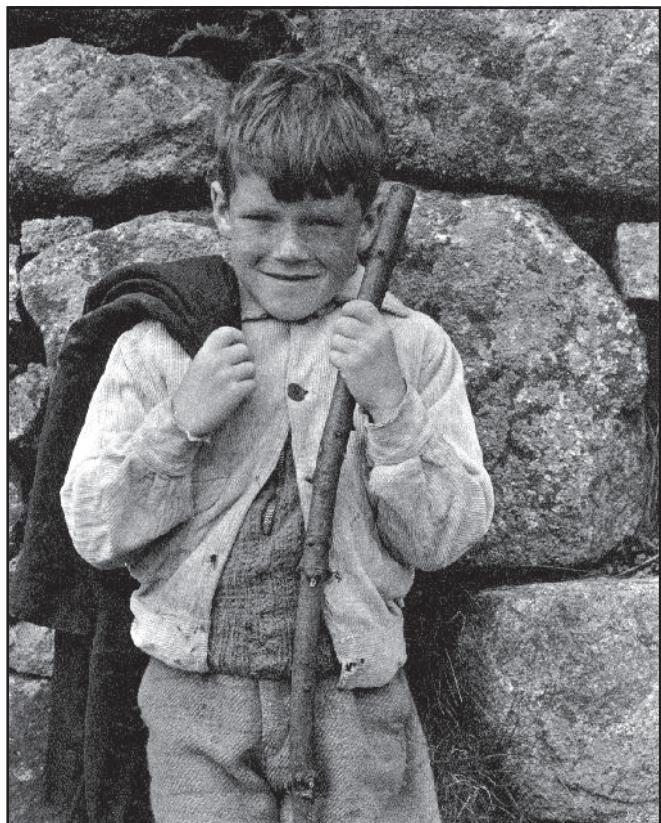
kas viskā sulygina, nugramzdina į užmarštį, o žmogui išėjus lieka tik esminės jo pastangos. Keli jis ap-būdinantys darbai ir frazės, pavyz-džiui: buvo nuoširdus, aukšinių rankų žmogus, bet paskendę... Arba – gérė, valkavavo, bet puikiai gro-davo bandonija... O gal ir taip: ie-kojo teisybės, geras buvo žmogus, bet vėliau nusigyveno, skurdo iki mirties. Visaip atsintinka.

Bet gržkime prie temos. Keistai atrodo – nelaimėlis, apdovanotas ir Lietuvos, ir Vengrijos garbės žen-klais: medaliais, premijomis, besi-džiaugiantis savo misija, trokštan-tis šviesos provincialiumi ir de-struktivumu alsuojančiai tėvų žemei... Rašantis eiles, leidžiantis knygas, rengiantis parodas... Iki šiol visgi mylantis savo tévynę – kitaip negrįžtų, nebendrautų ir nesidal-ytų įdomiausiomis patirtimis. O si-taip elgiasi net ne viena dešimtis (ar šimtai) tūkstančių lietuvių emigrantų, kurie visiškai nesiruo-šia gržtį ir kažkodėl nepatenka į R. Rakausko akiratį, nėra apskel-biami tėvynės išdavikais, klajūnais be vietus ir panašiai...

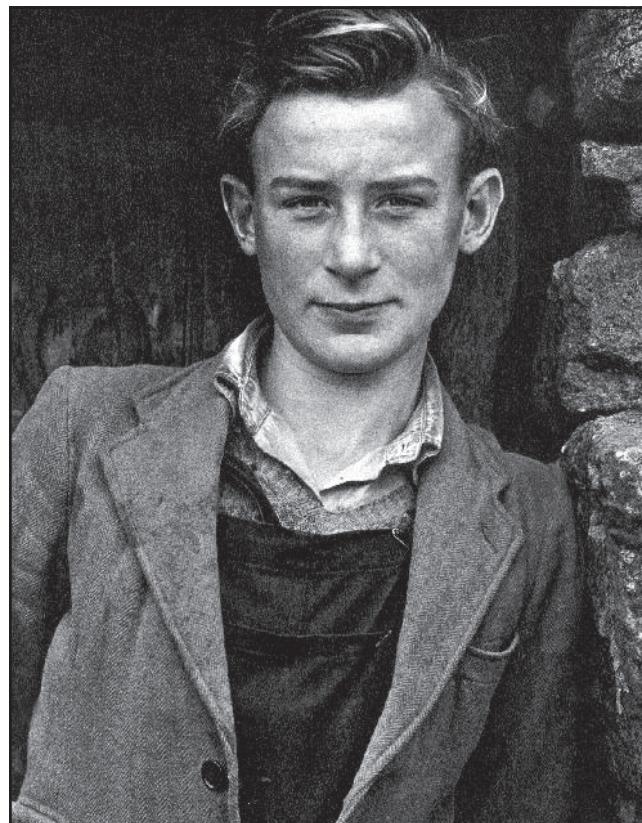
Drėstu vėl nesutikti su R. Rakausku – P. Normantas ne pametē save, bet atrodo. Savo valia, sąmon-ingai pasirinko tokį gyvenimo bū-dą, pasaulio pažinimo stilium, kūry-bos specifiką ir... laisvę. Visus tuos klajonių dešimtmecius keliautojas mąstė tik konstruktyviai ir nuosta-biai tikslingai, sutelkės savo valią, jausmus, protą vienam projektui – dirbtį dėl Lietuvos, plėsti savo, o sykiu įtautiečių akiratį. Taip, dėl to teko atsisakyti kasdienio kom-forto ir saugumo, įprastu sėsiems miescioniams. Tačiau niekada ne-girdėjau jo dejuojant dėl sunkumų ar dėl tokio pasirinkimo. Atvirkšciai – kažkada jis juokaudamas pasakė, jog kai nusibos bastytis – vis-ka mes į šalį, o fotoaparata – į ug-nį. Be jokio tragizmo ar pozos.

Jau beveik isteriškoje rašinio pa-baigoje R. Rakauskas – įsivaizduo-kielė – reiškia užuojautą (?). Neapy-kantos pikas – desperatiškas „palin-kėjimas“ (prakeiksmas?): „Tegu sau blaškosi. Tegu ardosi.“ Idomu, kokio tikėjimo dogmos leidžia tokį viešą chamizmo su didybės intona-cijomis deklaravimą? Budizmo? Krikščionybės? Ar islamo? Ne tik man turbūt smalsu būtų sužinoti.

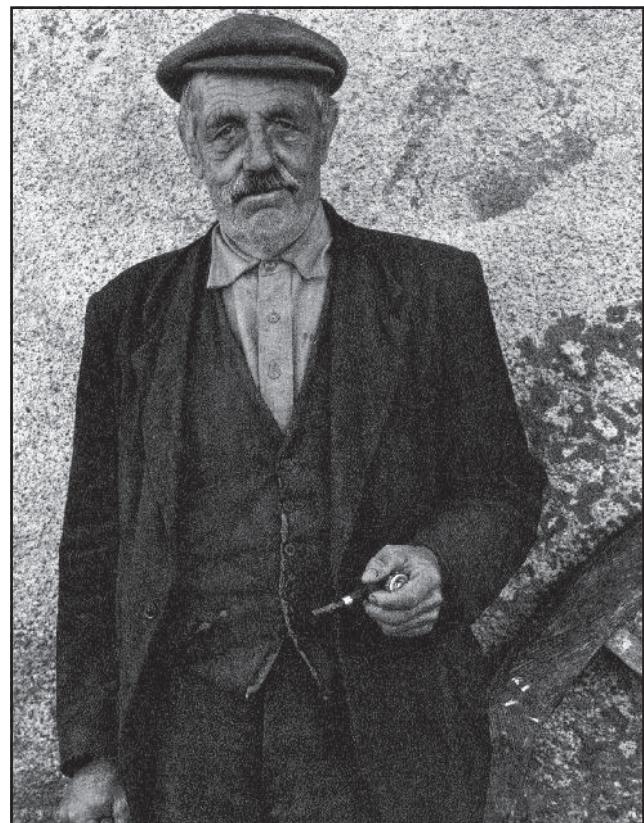
Apskritai – kažkodėl vi

James Mac Donald.

Ronald Mac Donald.

Neil Mac Donald. *Paulo STRANDO nuotraukos*

Fotovi(t)ražai 29

Atkelta iš 3 p.

Albume vasaros karštymečius pramašiu atvésina subtilaus spalvingumo žiemiški Kražių vaizdai. Juose daugiausia nuotaikų ir nuoširdumo. Prie jų gretintina ir raudonais automobilio pažibinčiais išraiškingai perbrėžta slépinė Vėlinių prieplanda – „Kapinių gatvės „galinė stotelė“ – kapinės Visų Šventųjų vakarą. 2002 m. lapkritis“.

Kažkuriamo interviu M. Kavaliauskas prisiminejo fotografinių įgūdžių formavimuisi reikšmingą įtaką turėjusi, 1976 m. mirusį amerikiečių fotografa Paulą Strandą. Mūsų juanystės laikais šis savitas menininkas irgi buvo svarbi kelrodė žvaigždė. Nustebintas juanojo kolegos judėjimui tais pačiais tolimos praeities meniniaiš takeliais, susiradau 1954 m. fotografuotą ir po dešimtmečio Drezdene išleistą P. Strando albumą „Land der Graser“. Nekukliai pasidžiaugiai savo dvidešimtmečio kaimietuko nežinia iš kur tada susiformavusiu geru išmanymu, nes ir šiandien nedidukės Škotijos salos šiaurietiškai tvirtą ramybę bylojantys žmonių veidai, rūščiai akmeningi peizažai ir sodrūs naturmortai visiškai nepradarė galinos meninės įtaigos. Užburiamai, su tauriu orumu prie savo akmeninių namų siečių paminkliškai stovintys škotai menininko talento jėga atrodo tarsi ne pozuočiai, o iš to paties akmens iškalti amžinai ten gyventų kaip užtikrinti savos žemės ir tvirtų namų šeimininkai. Pavyzdžiai pasvaciojau: gal jie baužiavos ir pereinamo kiemo nusizeminimų savo istorijoje nepatyre...

Lygindamas su keistaspalviu M. Kavaliausko albumu, akivaizdžiai pajauti, kokį meninės jėgos pranašumą turi kokybiškos nespalvotos fotografijos magija. O kražiskių pozavimuose slypi laikinumas, kartais net menkadvasiai pakvailojimai, kokie santūriesiems škotams ir dvasine švara pažymėtoje P. Strando kūryboje tiesiog neįsivaizduojami. Ar fotografo paprašyta, ar didelio vaidybino noro vedama senutė Juzeja, atsigulusi karste, džiaugiasi, galėdamai pasišaipyti iš mirties. Toliau šitaip makabriškai smaginasi netgi dvasininkas: „Kunigas Stanislovas Letukas, pavaduojantis Kražių kleboną jo nebuvimo metu, ruošdamas bažnyčią laidojimo ceremonijai, pozuoja juokaudamas – visi mirsime... 2002 m. spalis.“ Gerai, kad bent savo stiliumi M. Kavaliauskas fragmentuoja tik gulincio kuno batų padų ornamentiką. Visas vaizdas su ilgaskverne juoda sutana ir palaimingu veidi būtų pasityciojimo viršūnė.

„Objektyvu siekiu praryti viską, kas tiešiogine ar perkeltine prasmėmis maitino priešeuropietišką Lietuvos kasdienybę. Manau, kad tai yra gražu, nes tikra.“ Tikra grožiu parverčia tik kūrėjo talentas. Kodėl žavimės P. Strando menine tiesa ir abejome M. Kavaliausko dokumentine tikrove? Todėl, kad pirmuoju atveju pasineriama į gyvenimo ir žmonių psychologinę gelmę, o antruoju – neturint reikiamo dvasinio kuro, nuslystama paviršutiniškumais.

Nenurašykime ir giluminės devyndarbio taisyklės. Albume pateikiame biografiją įspūdingai rikiuoja perpildytas M. Kavaliausko gyvenimo grafikas: fotografas, menotyrininkas, fotografijos kritikas, kuratorius, publicistas, dėstytojas, leidėjas, viešosios įstaigos „Šviesos raštai“ vadovas,

fotomeno festivalio „Kaunas Photo“ vadovas, fotografijos galerijos „F galerija“ įkūrėjas ir vadovas. Pasirodo, net vienuoliukadarbis! O kada susikaupti menui?

Palyginimų laiptais lengviau pasiekiamą tiesa. Atverskime beveik tuo pačiu metu su „Kražių portretu“ Raimundo Paknio leidykloje pasirodžiusi Arūno Baltėno ir Onos Dobbelienės (unikalūs jos užrašyti tarmiški tekstai) albumą / studiją „Šilų dzūkai“. Visi trys aptariamieji leidiniai savo tematika visiškai identiški: žmonės, peizažai, naturmortai.

A. Baltėnas nudžiugina jaukių spalvų vaivorykštėmis. Net stebiesi, kad ryškus spalvingumas neerzina, o padeda dar imliau pajauti dzūkų gyvenimo grožį ir prasmungumą. Atnisakius spalvų viskas nykiai supilkėtų, prarastų šviesų gyvybingumą ir dzūkišką optimizmą. Žvelgdamas į smagiausiais tautiečiais pas mus tituluojamus mielus dzūkų veidus džiaugiesi ir stebiesi, kad, kaip toje dainoje, „rodos, ir vargo nebuvo, ir skausmo upeliai išdžiuvu...“ Netruksta šypsėnų ir kražiškių veiduose, bet kažkodėl jomis nesinori tikėti.

Sugretinkime dviejų fotografų skerstuvės. „Marius Trakšelis (kairėje) su tėvais Virginija ir Antanu ir mamos patėviu Aleksandru ruošia „truputį kotletų“ studentui Andriui (antras iš kairės), išvykstančiam į Kauną, 2002 m. rugpjūtis.“ Prie baigiamos dorotų skerdienos tvarkingai surikiuota šeimyna su peiliais rankose ne itin draugingai žvelgia į fotografuojantį egzekutorių. Už keleto atvertimų matome ant staliuko sukrautą kruvinai rausvuojančią lašinių krūvą „Kiauliena ir telefonas. 2002 m. rugpjūtis“. Blykste apšviestas, atstumiamai natūralistinis vaizdas skubina užversti nemalonų puslapį. (Vėliau pagalvojau: gal siuzetus primityvinanti tiesioginė blykstės šviesa yra modernumo privalusumas?)

„Agutė Jeremičienė su sūnumis doroja skerdieną. Margionys, 2007.“ A. Baltėnas nestabdė įtempto darbavimosi, o gaudo išraiškingiausią žmonių išsidėstymą. Jam talkinia ramus besaulis apšvietimas. Gretimuojuse puslapiuose raiškia šviesa pagyvinti estetiškai patrauklūs ir tiesiog „skaniū“ dešrų naturmortai. Šie eiliniai kaimiški epizodai meniškumu nepralenkia nuostabių virtuviniių, bendravimo su bitėmis, muzikavimo, audimo, senovinio Vėlinių laužo ir daugelio kitų scenų, bet jie, lyginami su M. Kavaliausko skerstuvėmis, parodo esminius dviejų fotografinių požiūrių skirtumus – šaltą racionalumą ir jautrų žmogiškumą.

Be išlygų renkuosi giliai išjaustumą A. Baltėno gyvenimo matymą ir skaidrų jo sielos žvilgsnių. Bet jaunoji karta tikriausiai balsoja už „postmoderno diskurso“ narkotinius smilkalus. Jiems taip matosi, jiems taip gyvensi. Pagaliau taip atsinaujinimo krypčių nuolat ieško visi menai.

Geranoriškas baigiamasis istoriko Egidijaus Aleksandravičiaus tekstas „Atrasta gentis“ – tarsi atskiras tobulai suręstas statinys, kuris deramai galėtų lydėti bet kurį klasikinės lietuviškos fotografijos leidinių. Moderniam, „nusistovėjusius fotografinius požiūrius pakeisti“ atėjusiam M. Kavaliauskui beveik geriau tiktų šiuolaikinių menotyrininkų savita ir sudėtinga, tik palaimintiesiems įkandama leksika užkoduo ti pamąstymai. Jie organiškai pritaptų prie gimininę vaizdų.

Ankstesniuose „Fotovi(t)ražuose“ liko nežterptas Aleksandro Macijausko šiai temai tinkamas negailestingas pastebėjimas: „Konceptualizmas Lietuvos fotografų kūryboje yra jų ieškojimų impotencijos pateisinimo advokatas. 2010 m.“

Štai taip, ponai, aukštųjų modernizmu piloto!

Birutė Bileckienė. Kapiniškės, 2006 m. Arūno BALTEANO nuotrauka

Ratas apsisuko

Dailininkui Vaclovui Rataiskiui-Ratui – 100

Lietuvai savo pirmosios nepriklausomybės laikų menininkus tenka susirinkti iš naujo. Visas mūsų aukso fondas sunaikintas, išbarstytas, todėl tenka gelbėti tai, kas dar likę. Ko nepasiglemžė karas, priglobė svetimos šalys. Australija – dailininką, grafiką, pedagogą Vaclovą Rataiskį, kuris dėl užsiemiečiams sunkiai ištariamos pavardės tapo Ratu. Tačiau tai tik gyvenimo siūlo galas, o pradžia – 1910-ųjų vasario 25 d. Paseirės kaime, Seinų apskrityje, kur senelis, o vėliau ir tėvas, turėjo vandens malūną. Vaclovas buvo pirmasis iš keturių vaikų. Jau desimtmetis jis atsiskleidė kaip talentingas piešėjas, todėl siūlas nuvin-guriavo į Kauną. Čia baigės gimnazija, V. Rataiskis Kauno meno mokykloje studijavo grafiką pas Adomą Galdiką. Vėliau tobulinosi Italijoje. Priklause 1933 m. susikurusi grupei „Forma“, buvo aktyvus arsininkas, Lietuvos dailininkų sąjungos narys.

Baigęs Kauno meno mokyklą Vaclovas pradėjo dalyvauti parodose Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje. 1935 m. dalyvavo Lietuvos grafikos meno parodoje Čekoslovakijoje. Už Maironio baladės „Jūratė ir Kastytis“ medžio raižinių iliustracijas Parizius pasaulinėje parodoje „Menas ir technika moderniame gyvenime“ 1937 m. V. Rataiskis buvo apdovanotas Garbės prizu. Tais pačiais metais dalyvavo tarptautinėje medžio raižinių ir litografių parodoje Čikagoje, pradėjo dirbti Vytauto Didžiojo kultūros muziejuje (dabariniame Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje) vyr. muziejininku.

Tačiau netrukus malonios, su kūryba susijusios keleonės baigėsi. 1944 m. su žmona Regina bei dukterimi Ramona teko gelbėtis ir trauktis į Vieną (Austrija), po karo – į Augsburgą (Vokietija), ten menininkas spėjo išteigti pri-vacią dailės mokyklą, buvo pakvies tas skaityti paskaitų Tarptautinėje meno akademijoje Miunchene, „Žiburių“ savaitraščiui kūrė iliustracijas. Gyvendamas Vokietijoje Vaclovas dalyvavo tarptautinėje Grafi-kos ir knygos meno parodoje Belgijoje, o 1949 m. kartu su kitais lietuvių menininkais išleido knygą „40 medžio raižinių“ ir pats iliustravo „Dvylika juodvarnių“.

1949 m. menininkas su šeima emigravo į Australiją. Iš pradžių į Perto, 1954 m. atvyko į Sidnėjų. Čia padėjo organizuoti pirmąjį Australijos grafikos meno parodą ir buvo vienas iš Sidnėjaus grafikų draugijos (Sydney Printmakers) kūrėjų. 1967 m., propaguodamas lietuvių meną Australijoje, suredagavo albu-minį leidinį „VienuoLiKa lietuvių dailininkų Australijoje“.

V. Rataiskis daug dėmesio skyrė grafikos estetikai. Juozas Keliutis kartą jį apibūdino taip: „Vaclovas Ratas-Rataiskis ornamentalus, bet jaučias grafikos esmę.“ Grafikos meno, formos, estetikos kokybės V. Ratas ieškojo įvairiausiose grafikos technikose. Dailininko grafikos stilijų, motyvus veikė naujos aplinkybės ir gyvenama vieta, tačiau jam būdingas dekoratyvumas nedingo.

Po 1966 m. diagnozuotuos leuke-mijos V. Ratas išgyveno dar septynerius metus ir tada sukūrė pačius džiaugsmingiausius, spalvingiausius savo grafikos darbus. Spalvin-gose monotipijose vyrauja australiški motyvai – gamta, paukščiai, cia-buvu gyvenimo scenos.

Dailininkas mirė 1973 m. Sidnėjuje.

Sužinojusi tėcio ligos diagnozę V. Rato kūrybos išsaugojimu ir pro-

1934-aisiais...

Australijos motyvai Vaclovo Rato grafikoje.

Vaclovas Ratas su dukra Ramona.

Dailininkas Vokietijoje su mokiniais.

pagavimui ėmė rūpintis duktė Ramona. Ji atsisakė baletų trupės gastrolių ir 1967 m. surengė keletą sekmingų tėcio personalinių parodų Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje Kaune – vienoje pirmųjų V. Rataiskio darbovičių. Šiuo metu paroda stabtelėjusi Druskininkuose – Vytauto Kazimiero Jonyno galerijoje, o nuo liepos 7 d. iki

jiejuje. Šiais metais V. Rataiskio-Rato jubiliejinė paroda „Džiaugsmo dailininkas“ pirmiausia pristatyta Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje Kaune – vienoje pirmųjų V. Rataiskio darbovičių. Šiuo metu paroda stabtelėjusi Druskininkuose – Vytauto Kazimiero Jonyno galerijoje, o nuo liepos 7 d. iki

pat vasaros pabaigos ją bus galima aplankyti Lietuvos dailės muziejaus Radvilų rūmuose Vilniuje.

V. Rato palikimas saugomas Australijoje, JAV, Vokietijos, Lietuvos muziejuose ir privačiose galerijose. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus turi 27 jo darbus, kai kuriuos jų dovanoto dailininko duktė Ramona bei Čikagos galerija. Parodoje rodomas 21 mu-ziejaus saugomas V. Rato darbas. Didžiąją ekspozicijos dalį sudaro Lietuvos dailės muziejaus turimi menininko kūriniai. Jų net 37 ir 4 klišės bei knyga „Dvylika juodvarnių“. Taip pat retrospektivą papildo 11 dukters Ramonas parodai atvežtų kūriniai bei kolekcininkų išgityti darbai.

Radusi laiko tarp baletų pamokų Vilniuje ir Latvijoje, Ramona Ratas sutiko „Nemunui“ papasa-koti apie tėvelio kūrybą ir labai spalvingą savo pačios gyvenimą.

– V. Rato parodų Lietuvoje buvo ne tiek ir daug. Per mažai apie jį žinome.

– Tai jau trečioji paroda Lietu-voje, nes po tėvelio mirties Genovaitė Kazokienė buvo atvežusi jo darbų iš Australijos į Vilniaus dailės galeriją. Tačiau Kaune – pirmasis kartas. Todėl džiugu, kad pagaliau surengta paroda tėvelio jaunystės mieste. Jis čia baigė meno mokyklą, 1937-1940 m. dirbo M. K. Čiurlionio muziejuje. Man la-

bai padėjo Antano Kučo – tėvelio draugo iš Kauno meno mokyklos – sūnus Vidmantas. Jis mane susiraudo ir pasiūlė daug senų istorinių nu-traukų, kurių net pati nebuvau ma-ciusi. Tuometinė menininkų draugystė Kaune buvo tokia stipri, kad perduota net kelioms ateities kar-toms. Jų vaikai tokie patys šilti. Man ypač džiugu, kad Lietuvos muzie-jai tėvelio šimtmečio proga pasiūlė surengti parodas Kaune, Druskinin-

kuose ir Vilniuje. Esu labai dėkinga visiems, kurie prisidėjo rengiant parodą ciklą, taip pat Australijos lie-tuvių fondui už šiam projektui skirtą paramą.

– Jūs esate profesionali balet-o šoje, tačiau meilė grafikai užko-duota genuose?

– Mano gyvenime buvo daug vingių ir išsišakojimų. Australijoje, kai ten atvykome, žmonės visiškai nevertino originaliosios grafi-kos, nes apie ją nieko nežinojo. Ma-nio tėvelis V. Ratas pirmasis subūrė grafikus ir 1960 m. surengė pirmą platią Australijos grafikos parodą. 1961 m., tėvelui darant didžiausią ištaiką, žymiausiai Australijos grafikai išteigė Sidnėjaus grafikų draugiją „Sydney Printmakers“. Dabar ši draugija yra didelė ir garsi, nors anksciau Australijos žmonės nesugebėjo atskirti originaliosios grafikos nuo laikraščio spaudinių. Todėl norėjosi pratesti tėvelio darbus. 1986 m., po mamos mirties, radau grafi-kos galeriją, kuri švietė žmones. Kartu su ja sukūriau 40 minutių trukmės videojuostą „Kas yra ori-ginalus grafikos darbas?“, kurioje nufilmuota vizualia medžiaga pa-grista paskaita. Vėliau ši galerija or-ganizavo pirmąjį grafikos mugę, kurioje buvo demonstruojama ma-nio sukurtą teorinę medžiagą. Bet ir to man buvo negana. Norejosi gra-fikai nuimti nuo sienos ir surukti dra-bužių kolekciją. Padėjo labai daug gerų žmonių, tarp jų – Sidnėjaus me-nų mokyklos tekstilės skyriaus vadovas, todėl galėjau išsiversti finan-siškai ir surukti pirmą drabužių ko-lekciją, kurią vėliau su Australijos dizaineriais pristačiau ne vienoje pasaulio šalyje. 1990 m. lankiausi pas Amerikos lietuvius, kurie ma-nio darbuose atpažino tėvelio bra-ižą. Surinkti pinigai mano siūlymu buvo nusiisti į Lietuvą, nes man tai daryti buvo labai malonu. Su tekstile dar dirbau gana ilgai. Iškū-riau firmą, kuriai viena ir vadova-vau – man visada sekési.

– O baletas, kodėl būtent jis?

– I ji mano kelias nebuvo aiškus ir tiesus, pradėjau labai vėlai. Gal kad namuose buvo per daug bale-to. Šoko mano mama, teta ir dėdė. Jie visiškai atsitiktinai tik atvykę į Australiją išitraukė į susijusius su šokių darbus. Tuo metu šalyje pa-geidauta baltaodžių emigrantų. Vos išlipė iš laivo mano giminių bu-vo nufotografuoti, pavadinti balet-e emigrantais ir pateko į laikraštį. Jau po poros dienų juos pakvietė dirbtis tik dėl tos vienos sekmingos nuotraukos.

Visada norėjau būti vaistininkė, tačiau kūnas privertė apsigalvoti. Dar vaikystėje mano sveikata sušlu-bavo, todėl turėjau daugiau judėti, sportuoti. Pamaniau, kad geriausia būtų šokių baletą. Nors klasėje bu-vau pati vyriausia, stambiausia, man labai sekési.

Atkelta iš 6 p.

Po pirmų RAD egzaminų net gavau stipendiją. Jau po trijų mėnesių ligoninės gydytojui sušokau savo pirmajį menetą. Vėliau daug dirbau ir devynerių metų trukmės baletu kurė baigiau per penkerius metus. Užsibrėžiau tikslą, jog septyniolikos metų jau būsiu teatre šokanti profesionalė, ir tai įvykdžiau. Tėvelis visą laiką mane mokė gyventi kūrybiškai ir taip įveikti kliūtis. Būdama šešiolikos, dar nepilnametė, įėjau į peržiūras teatre. Mokiausi pačių įvairiausią šokių, nes maniau, kad tik mokėdama viską galésiu aktyviai dirbtis ir neliksiu bedarbtis.

Australijoje buvo diegiamas tik Krališkojo šokio akademijos sistema. Todėl mano teta turėjo mokytičius iš naujo, nes rusų baletu mokyklas australai nepripažino. Mama labai džiaugėsi mano karjera, nes aš pasiekiau viską, ko jai nepavyko. Ir tėvelio pseudonimą išlaikiau visą gyvenimą. Man tai garbės ir atpažinimo ženklas, kuriuo didžiuojuosi.

– Tačiau svaiginanti karjera stai-ga nutriuk?

– 1962 m. Australijoje įsikūrė „Ballet Company“, kurioje aš pasiekiau savo karjeros aukštumas, nes tuo metu šalis kultūrą pasirinko savo prioritetu. Visa penkiasdešimt šešių žmonių trupė buvo pusmečiu išsiųsta į pasaulines gastos. Aš visai netikėtai išgarsėjau patekusi svarbiausiai Melburno dienraštyje į nuotrauką kartu su Rudolfu Nurijevu – didžiule to meto baletu žvaigžde. Manau, žurnalistai mane palaikė primabalerina Margot Fontaine, nes buvau labai į ją panaši.

Kai jau tapau soliste, turėjau svarbių sutarčių, numatyti gastroliai, netikėtai susirgo tėvelis. Negalėjau tuo patikėti. Nusprendžiau savo karjerą pri-stabdyti ir jam padėti. Jau anksčiau buvau surengusi keletą tėvelio grafi-kos parodų Melburne, iš kurių pirmaja atidare mūsų teatro primabalerina. Vėliau nusprendžiau padaryti pertrauką balete ir rengti tėvelio parodas Amerikoje. Ten gyveno daug jo draugų iš Lietuvos, todėl nebuvu sunku. Man visi dailininkai labai padėti. Turėjau pasiūlymų likti Niujorke, nes žmogui, kuris pastaruoju metu šoko trupeje su R. Nurijevu, tai buvo visai paprasta. Tačiau aš grįžau į Australiją. Ir nesigailiu. Dvidešimt metų baletu mokiau privačiose Sidnėjaus mokyklose, dabar vėl po ilgesnės pertraukos grįžau į šią sritį, turiu mokinį, su kuriai labai patinka dirbtis. Džiaugiuosi, kad mano įgūdžiai pripažinti ir po tokio ilgo laiko.

– Ryškiausi prisiminimai apie tė-vus lieka iš vaikystės, kokie jie?

– Gyvenimo Lietuvoje aš nelabai ir pamenu. Mégdavau būti pas tėtį muziejuje ir pas mamą teatre. Tačiau

daug laiko praleisdavau ir su aukle, kurią mylėjau. Iš Lietuvos turėjau tik vieną žaislą, jį mama leido pasiūmti prisiminimui – žvilgančią negriukę. Emigruodami palikome beveik viską, tačiau tėvelis sakydavo, kad tai, ko žmogui gyvenime reikia, jis gali pats susikurti. Todėl turtai man irgi nebuvu svarbūs. Mano tėvelis buvo labai ramus, kantrus ir inteligenčius. Niekad nepavargdavo man aiskinti nesuprantamų dalykų tol, kol jie tapdavo svarbūs ir aiskūs. Nieko negrūsdavo per prievertą.

– Tėvelio kūryba turėjo būti itin stipri, jei priversti jus nutrauki savo darbus?

– Labai džiaugiausi, kad tėvelio liga buvo stabilizuota, ir jis tuo metu sukūrė pačius džiaugsmingiausių, spalvotus savo darbus. Būtent tada atrado unikalų savo stilį. Iki to ējo ilgai, nes nerorėjo akrai sekti mada. O ir laiko kūrybai neturėjo tiek daug. Atvykės į Australiją dirbo privalomuosius darbus keramikos srityje, o medžio raižinių tapo jo laisvalaikio pomėgiu, didžiaja meile. Is pradžių Australijos gamtą ir vaizdus jis išraižyda kvepiančiame sandalmedyje. Vieno raižinio paruošimas trukdavo visą mėnesį, tad vėliau išrado savo autorinę techniką – raižymą gipse. Tai minkšta medžiaga, todėl darbuose vyravo labai grakščios, lengvos, lakios linijos. Pora „gipsinių“ darbų yra ir dabartinėje parodoje. Australijos menininkai, susibūrė draugijoje, stebėjosi V. Rato išradin-gumu. Darbai „Fragmentai erdvėje“ taip pat atliki nauja jo technika. Tėvelis panaudojo paprasciausią virtuvinę foliją ir spalvotus dažus – techniką pavadinimo metalo grafika. Šie darbai labai patiko meno gerbėjams, todėl dažnai ir noriai juos pirkdavo. Kūrybiškumas tėveliui neleido nurimti. I Australiją iš Lietuvos jis atsivežė labai brangų kšiseninį laikrodį. Vie-ną dieną jis sudužo, tačiau tėvelis jo neišmetė, o panaudojo savo darbe „Pieno fabrikas“. Vėliau jis kurdavo didelio formato darbus ant stiklo, ja-ponų vandens dažų liejimo techniką pakeitęs aliejinius dažais. Dirbtis buvo gana sunku, nes tėvai gyveno mažame name. Atspausti atspaudos jam padėdavo ir mama. I visus darbus išdėta be galo daug meilės.

Tėvelį labai veikė Australija, jos gamta. Augmenija, gyvūnai, aborigenų kultūra buvo itin svarbi. Ja užsikrėtė iš karto atvykės į šią šalį. Lietuviškumo beveik neliko. Iprastą lietuvišką ornamentiškumą pakeitė vienos formos ir koloritas.

– Gal ir nostalgia nekamavo?

– Iš pradžių buvo sunku, nes dve-jus metus teko atidirbtis valdziai pa-cius sunkiausius darbus. Tuo metu Australijai reikėjo paprastų darbininkų. Todėl ir V. Ratui teko kilnoti plynatas fabrike. Tačiau geru žmonių dėka

jis pateko į golfo klubą. Šis darbas jam buvo tiesiog svajonė. Sukūrė dvidešimt du medžio raižinius be-vaikštinėdamas ir rankiodamas ka-muoliukus tuose laukuose. Vėliau teko dirbtis keramikos fabrike, kuriamo pravertė Kauno mokykloje gautos ži-nios apie keramiką, glazūras. Ten dirbdamas išrado dar nezinomą gla-zūrą. Viena vaza bus eksponuojama ir Vilniuje. Dailės muziejue daugiau erdvės, todėl ir ekspozicija platesnė. Jie jau turi anksčiau mano dovanotų didelių grafikos darbų. O viska, ka-atveziau šį kartą, taip pat čia paliki-siu. Kelis darbus, tiesa, teks parduoti kolekcininkams, nes Kaune surengta paroda finansuojama mūsų pačių, o mes nesame milijonieriai. Suprantu, kad Kauno muziejams dabar sunku. Tačiau aš apie pinigus stengiuosiu kuo mažiau galvoti. Dar tėvelis mokė, kad svarbiausiai dalykai gyvenime yra lais-vė ir kūryba. Su šia jo dovana išspren-džiu visas savo problemas. Kadangi abu buvome meno žmonės, vienas ki-tam padėdavome, pažvelgdavome ī vienas kitą kūrybą iš šaliés. Kartais jis prašydavo sugalvoti jo darbams pavadinimus.

– O kaip sekasi gyventi Sidnėju-je? Ten jūs labai aktyviai išitraukusi į lietuvių bendruomenės veiklą.

– Australijos bendruomenėje da-bar dedasi ne patys geriausi dalykai. Nors žmonių, rodos, ne tiek jau daug, tačiau susitarė sunku. Deja, kai kurių jų šlovės troškimas ar asmeninės am-bicijos užgožia bendrus tikslus. Gaila, Sidnėjuje lietuvių taip susiprieši-ne, kad nesmagu gyventi. Gal, jei tu-rečume lietuvišką bažnyčią ir visus vienijantį kunitą, būtų lengviau.

Tačiau labai daug dirbame, ir aš stengiuosi prisišteti rengiant Australijos lietuvių dienas. Ypač šokio srityje. 1998 m. kartu su Jurgiu Žalkausku įsteigėme Lietuvos baletu bičiulių draugiją, jos dešimtmeciu buvo su-draugtas spektaklis, į kurį pakviesčiai trys baletu šokėjai iš Lietuvos, Nacionalinės M. K. Ciurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus diplomantai Kristina Gudžiūnaitė ir Voicechas Žuromskas bei jų režisierius, žymus Lietuvos ba-leto primarius Petras Skirmantas. Bi-čiuliaujamės su šokio teatru „Aura“, kuris dalyvavo ir atidarant tėvelio pa-rodą Kaune. „Auros“ vadovė Birutė Letukaitė ir šokėja Lina Puodžiukaitė taip pat dalyvavo tame sėkmingesne spektaklyje Sidnėjuje. Prieš keletą metų buvo sukurtas bendras australų me-nininkės, choreografės Karen Kerkho-ven ir „Auros“ šokio projektas „Dru-gelio efektas“. Tenka organizuoti lie-tuvių šokėjų atvykimus ir pasirody-mus Australijoje.

Vis dar optimistiškai žiūrime į at-eitį, ypač puoselėdami mainus tarp Australijos ir Lietuvos.

**Kalbino
Audronė MEŠKAUSKAITĖ**

Recenzija... ar vieša egzekucija?

Atkelta iš 4 p.

O jei dėl pilietybės – aš „uz“ Paulių! Kai kitados raudonujų kinų nelaisvėje atsidūrusiam ke-liautojui reikėjo pagalbos, Lietu-vos jis buvo astutmas, tai yra – išduotas, paliktas likimo valiai. Todėl jis turi teisę visiškai lais-vai pasirinkti savo santykį su to-kiu „tévyne“.

Séslusis niekada nesupras kla-jūno, „užsikrétusysis“ Rytais nie-kada nebus normalus krikščioniš-kojo fanatiko arba tuščiagarbio ci-vilizuoto (?) miescionio akysė. Nieko baisaus, kad „Fotovi(t)ražų“ autorius gan primytinai bando įteigtis skaitytojui, jog P. Norman-tas gyvena neteisingai, o turėtų gyventi pagal jo, R. Rakausko, ver-sija.

Iš tiesų galima įtarti, jog netgi jų abieju pasaulėžiura visiškai skirtinga: gyvenimo vertės, kūrybos esmės, egzistencinio žmogaus gyvenimo tikslas prasme. Štai ką sako F. Nietzsche apie išskirian-cio iš visų savo unikalumu žmo-gaus sielą: „Didžiadvasį žmogų da-ro tai, kad aistra, kuri tauruo-ja pagliedžia, yra keistenybė, apie kurią jis pats nieko nežino; tai reto ir unikalaus požiūrio realizacija gy-venime ir kone beprotystė; tai karščio jutimas dalykuose, kurie visiems kitiems atrodo šalti; tai ge-bėjimas atskleisti vertėbes, ku-rioms dar neišrastos svarstyklės; tai aukų atnašavimas ant aukurų, skirtų nežinomam dievui; tai nar-za be pretenzijų įgyti garbės; tai sa-vęs patenkiniamas, besiliejančios per kraštus ir atitenkanties žmo-nėms ir daiktams.“

Apskritai – suprasti pasauli tik pagal vieną vienintelį scenarijų yra, švelniai tariant, stagnuojantis požiūrius. Juk nėra vienos tiesos, kaip reikėtų gyventi. Tūkstantme-čių žmonės jos ieško...

Savaime suprantama, kad ir drastiškai moralizujantasis (o kur dingos vos prasidėjusi fotografijų albumo recenzija?) R. Rakauskas tiesiog negali būti autoritetas vi-sose srityse (o ypač – pasirenkant gyvenimo strategijas). Jam siūly-čia kiek laisviau (žaidybiskiai) pažvelgti į pasaulį kiek toliau, nei siekia jų nosys. Tai be galio pla-čios širdies žmogus, jei pasirinko tokį gyvenimo kelią ir susikūrė netgi darbo Tibete priesakus. Štai keletas jų: „Mylék Himalajų tau-tas, gerbūs religijas ir būk svārus instrumentas Dievo rankose, skleisk tiesą apie Himalajus.“ O kokių tikslų siekė (ar kokius prie-sakus vykdė) R. Rakauskas teksto „Auksinio Lai Vėjaus skersvėjai“ stilistika, panašia į gatvės slengą ar anksčiau minėtų TV laidų stilių, suprasti negaliu.

Kadangi nenoriu likti galutinis teisėjas šioje delikātoje situaci-oje, pasakysiu štai ką – tokie kas-dieniai pasaulietiški pasibašky-mai kaip A. Jakučiūno kaltinimai (gandū, nuogirdū bei realių faktų akcentavimas), R. Rakausko įže-dinėjimai ar mano bandymai išsi-žūreti į abiejų tekstus, bandyti surasti kokią nors tiesą, yra tik van-denė ratilai gyvenimo ežero paviršiuje, palyginti su P. Normanto pa-sišventimui! Gyvenimu-auka, prie-kurią visa tai nublanksta (juk mū-sų tekstai „Nemune“ yra viena, o realus, tikslingas, pasiaukojo mas ir nuolatinis veikimas gyvenime – vi-siškai kas kita).

Pritarčiau ne kokiems ižūlo-kiems TV peliuikams, kaip tai pa-šaipliai ir su slepiamu pasimėgavi-mu daro R. Rakauskas, bet N. Skru-dupatai iš TV laidos „Keliaukim“, nuoširdžiai prisipažistančiai: „Šio keliautojo mintys tave užkrečia ir išlaivsinā.“

P. Normanto gyvenimą (nors dar nebaigtą) sudėčiau į nuostabią po-eto R. Keturakio metaforą (jā taip pat atradau „Nemune“, kuriame jis rašo apie ižymųjų grafikų Romualdą Čarną): „Kito pasirinkimo nėra – tiktais tas ilgesys, arba pašau-kimo (...) išdavystė.“

Gal visos didžios ir kūrybingos asmenybės yra nukreiptos (išven-tintos?) leistis į tam tikrą, vienintelę didžią ir originalią, kitiems vargai suprantamą (keliančią sun-kiai paslepiamą pavydą) kelione per pasauli.

Paišbos kursas. 1933 m. Ramonos RATAS asmeninio archyvo nuotraukos

Justas JASĒNAS

***

Šviesusis medžio angelas
Pasviręs
I juodą dvaro langą
I buvusias akis Dar tebežiūri Gieda

Jo partitūros – šitas laukas
Jo natos – ilgesingos laiko stygios
Štiami namams užsidega akimirką
Pilkom drobėm taku per dobilienu

Tu visad giedi
Jau buvusiems Jau gržusiems namo
Dabar kai ima vakarėti
Balti drugiai dar sykį suplasnos

Atsimeni verkiau anākart
Balti dangaus sparnai
Dar laimina Imu dar vieną
Stiklo šukę – dieną

Tu visad giedi
Štiami namams ir laukui
Kai vargsta akys žodžiai stringa
Balta giesmė juodam lange išaušo

***

Nepaliki savęs
Tuščiame lauke kaip akmens
Taq dieną kai gimsta
Žmogus

Kai delčia pasveikins
Tylinčius rytmecio langus galvosim
Ar sapnavom? Ar būsim?
Ar reikia?

Nepaliki savęs
Kaip vandens ir kaip kraujo
Kai lyja tiesiai į širdį
Tuščiame lauke matosi žaizdos

Nepaliki savęs prie namų
Kai aušta diena
Savam keliui ir darbui
Niekio nereikia sakyti

Nepaliki savęs šį pavasarį
Ant didžiojo Ežero ledo
Kai bijoma eiti žiūrėti
Kai žmogus iš tolybių jau nepareis

Geriau jau jkristi į duobę
Dabar kai dar niekas nemato
Žodžiai kaip dūriai
Nebegaliu pasakyti tiesos

Dar šivakar šivakar
Kai nieko nera
Pasislėpę drugeliai kužda
Juk jų sparnai vienadieniai

***

Vienišių sodų tyla
Ilgesingomis akimis veriasi
I plentą anapus ezero
Teka gyvenimas

Vienumo celėse žydi daiktai
Kalba praviros durys
Prisirišti čia prijaukinti dabar
Eina pėdos

Už tekancio ryto ribos
Niekio neatrasto jau nebéra
Mūsų laikas bijo dainuoja
Sustojo akimirkos blykstę

Kaip palikt prijaukintus namus
Ir vaikus – žiūrinčius langus
Išeisim ten už tikrovės
Pažado sodai jau žydi

***

Krentančios žolės ant tylinčio tako
Pažymės rudenėjančią baigtį
Vakarėjant dar sugelia širdį
Bitės grįžtančių jau nepažiستانčios

Delnuos išsisklaido ir mirga
Trapus miegančio vaiko kuždėjimas
Audžia ryto sapnus
Vorai žiedų ašaras apsikabinę

Vis garsyn ir garsyn prapultin
Veda ir veria žiogo kalbėjimas
Jau tikrai jau dabar
Nutilsim dar kartą Gyvenimui

Tik brenda laukimo keleiviai
Suklupę prieš amžiną Būtį
Baltų dobilų ménnesienoje
Rūko krantas tiesą paslėps

Pasirinks ir Tave
Tolstančio laiko pavargusios stygios
Pasilik amžinai su Dangum
Krentančių žvaigždžių palytėtu

***

Vakarėjančio lauko tyloj
Neberas mūsų paukščiai namų
Tik akivarai veriasi veriasi
Grobia užsiskleidusį krislą aky

Namo jau nepareisim
Mūsų tiesa dangaus Ezere
Gal tada kai nutolsim nutilsim
Neliesim baltojo kranto

Pragaištys iš ankstyvojo ryto
Kur palikom varganas pėdas
Kažkada iš kažkur dar sugriž
Nusivylę laukimo keleiviai

Balto ruko take pasitiks atsiklaups
Pavėlavusio ryto laiškai
Ten mūsų nebus
Tik laikas pasirinkti užmiršęs

Tolo nutolo dangus
Pasivyk ir pralenk delno ašaras
Mes užmigsim tylėdami
Ir dar kartą – nieko nesuzinoje

***

Iš kur štie žmonės atėjo?

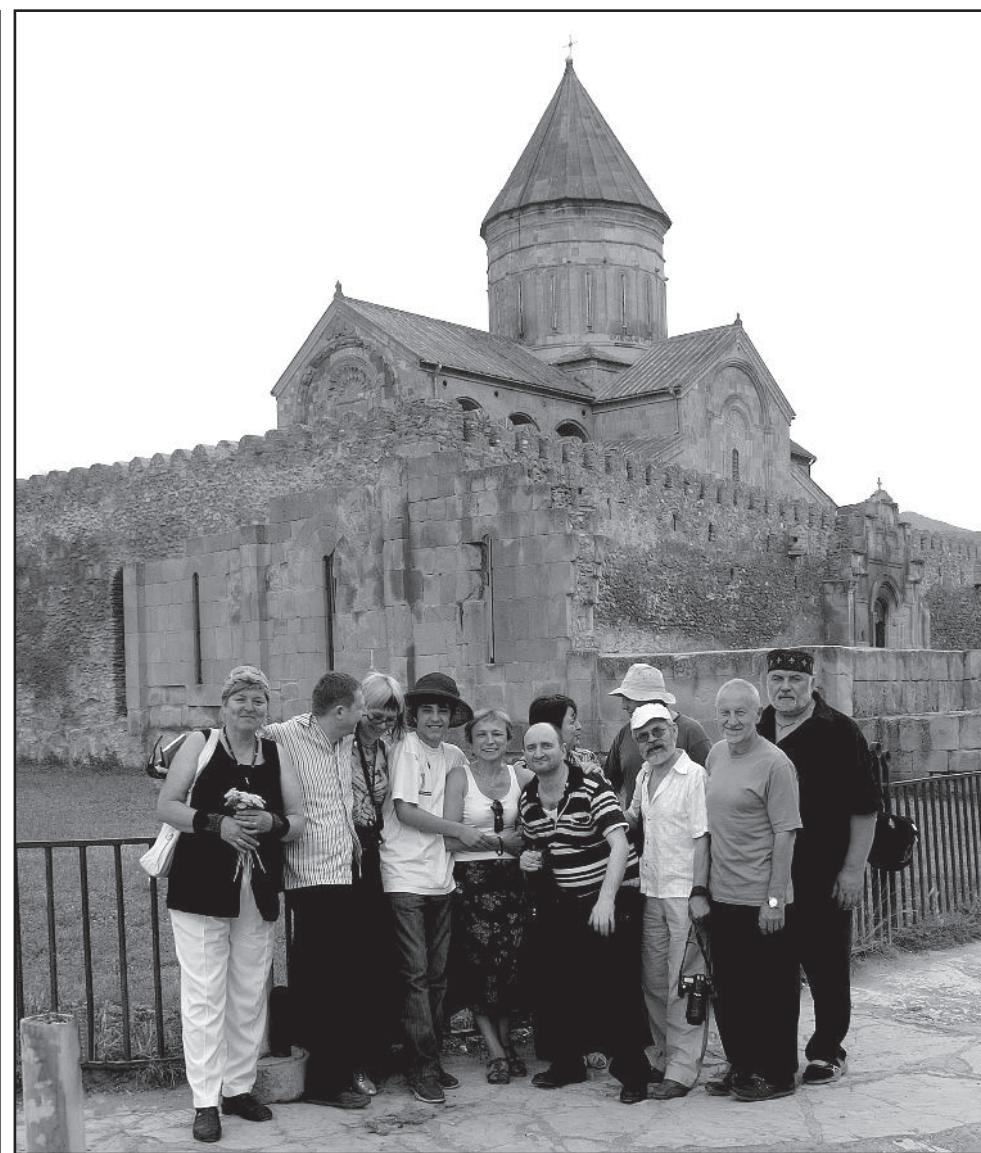
Atėjo sustojo ir tyli
Ir kalba su medžiaisiai
Ugnimi ir lietum

Šita žemė šventa
Nubrozdintas laukas ir laikas
Dieną maitina debesys
Paukščio sparnai ir vanduo

Po kojomis užaugo žemė
Iškankinta sudrékus nuo vargo
Aukos dievams iš delnų
Iš po žemės iš po širdies

Ten po žeme neutralastas miestas
Takas pačią gyvastį tuoju išgiedos
Ant šito aukuro ugnys
Krauso dėmės ir pelenai

Baltas angelas kyla dangun
Upės maitina ir gydo
Ant šio krauso sudygą javai
Bus duonos tylinčiam veidui

Visa grupė Mcchetoje, prie Sveticchovelio vienuolyno.

Sakartvela: Gruzija, Georgija, Jurginija...

Keturių vyno ir poezijos dienų fragmentai

Violeta ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA

vertus į lietuvių kalbą, reiškia „karštosis versmės“, praleikia žaibų: krantinė akmeninėiosios Mtkvari, rusų „perkrikštotos“ į Kura, su miniatiūriniais vienuolynais prie pat vandens ir miesto įkūrėju Vachtangu ant akmeninio žirgo; garsusis Tbilisio fazanas, įkvėpęs valdovą pastatyti ši miestą, ir *Georgija Deda* (Motina Gruzija), iškilusi aukštai virš žalių kalvų, su vyno taure kairėje rankoje – laukiamam svečiu! – bei apnuogintu kardu dešiniojoje – galimam užpuoliukui; vėsi prietema sobore, sostinės katedroje, į kurią žengiančios moterys gaubiasi lengvučiais šydais, ir policininkai, plačia žegnone kaip visi mirtingieji pagerbiantys Dievo namus; stiklas mineralinio ir ledų porcija dailininkų, kurių pavardės prasprūsta pro ausis, dirbtuvėje ir išpūstos akys specifinio kvapo prisigėrusioje Nacionalinės galerijos Aukso fondo salėje, kur galva, regis, susprogs nuo ikonų gausos, nuo neįtikėtinio senumo, nuo tobulos emalio technikos ir dar tobulesnės kalybos... Po viso šio vaizdų ir susitikimų kaleidoskopu, po vėlyvų, neįtikėtinai gardžių pietų – nepaprastai šiltas vakaras su skaitytojais Nacionalinėje bibliotekoje. Daug lietuvių. Moterų. Nors yra ir vyrių. Poezijai plojama netaupiai, vertimams į *kartuli* – dar aistringiau. Davidas vertė Birutę, Donaldą ir Sarą. Dinara, su kuria didžioji dauguma susipažištame tik dabar, – Vladą. Georgijus – Gasparą ir mane. Amiraną – Joną Liniauską, kuris (Dieve, kaip gaila!) į Georgiją neskrido, tačiau vis viena ši vakarą skaitomas: publika Jono poezią ir vertimus palydi audringais aplodimentais.

Pirmoji diena Tbilisyje, kurio vardas, iš-

Nukelta į 9 p.

Atkelta iš 8 p.

O mes, sužavėti lietuviai, kaip padūkė plojame jaunų vaikinų kvartetui, giedančiam nepakartojamus Georgijos choralus, bet labiausiai – „mažylei Natiai“, kuri prisipažinta, kad lietuvių kalba jai gražiausia pasaulyje, jos per dvejus metus ji išmoko visiškai savarankiskai, ir kuri, niekados dar nebuvo Lietuvoje, be menkiausio akcento sudainuoja Eurikos Masytės išpopuliarintą „Laisvę“, o paskui, akompanuodama sau gitara, dar ir aranžuotą lietuvių liaudies daina...

Pirmosios dienos įspūdžiams, karščiu ir nuovargiu nuplauti – perkūnija su žaibais ir nuostabus raudonas „Kinzmarauli“ poeto Aleksandro Darčiašvilio namuose užmiestyje. Ir dar šiek tiek poezijos. Jau neformalioje aplinkoje.

Trečadienio rytą mūsų laukia Mccheta, senoji sostinė. Aplankome Džvarę ir kiek aukščiau pasilypėjus Sveticchovelį, įtai-giai apraštą Konstantino Gamsachurdijos romane „Meistro ranka“. Apie tai, kad Sveticchovelio šventyklos požemiuose palaidotas Kristaus apsiaustas, rašytojas, žinoma, neužsimena. Kas jau sovietmečiu būtu tokią „ereziją“ leidęs?

Džvario vienuolių papédėje sutinkame vaikų ekskursiją. Pabégelai iš okupuotos Abchazijos... Pabégeliam, kad turėtų kur glaustis, valstybė savo lėšomis stato neįmantrius kotedžus. Skaudi tema, skaudžios ir šnekos. Taip pat ir apie tai, kodėl Sakartvelo norėtų, kad pasaulis ją vadintų ne Gruzija, kaip buvo įprasta Sovietijoje, o Georgia – pagal graikų tradiciją. *Georgike* graikiškai – žemdirbystė. Bet taip pat ir epinės poezijos žanras, didaktinio pobūdžio kūrinys apie kaimo būtį, kasdienius triūsus, gamtą. Lietuvių literatūroje jį tobulai atitinka Kristijono Donelaičio „Metai“. Be abejonės, po visų šitų šnekų prisimenamas šv. Jurgis – ne vien Georgijos, bet ir Lietuvos globėjas, antrasis po šv. Kazimiero. Georgia – vienintelė šalis, kurios ikonografija dar „pamena“ šv. Jurgį, ietimi durianti anaipol ne slibiną, o žmogų – pasutinijį šio krašto pagonių karalių. *Jurginijos* dailėtyrininkai tuo labai didžiuojasi.

Dar Georgijoje nepaprastai gerbiama šv. Nina, krikščionybės apaštala. Tačiau IV a. pastatyta Bodbe vienuolyne, kuriame ilisisi šv. Ninos palaikai, pabūsime tik rytoj. O kol kas mus įdėmiai sekā Georgijos televizijos filmavimo kameros, kad vėlai vakte galėtų parodyti reportažą apie lietuvių poetų kelionę po karaliaus Miriano ir karalienės Nanos valdas...

Ketvirtadienio rytą šešiolikavietis „Mercedes“ pajuda į pačius Georgijos rytus, Kachetijos link. Bėga pro šalį žydinčios granatmedžių giraitės, išgeneti vynuogynai, sodriaušios žolės kupinos ganyklos. Šali-kelėse gausiai pardavinėjamos saulėje džiūvančios čiurchelos – riešutų vėriniai, „apauginti“ vynuogių sirupu... Galiausiai mūsų žvilgsniui atsiveria Alazanos upės slėnis, iš trijų pusų apjuostas Kaukazo kalnagūbrio, Kachetijos ir Gombori kalnų. Vis daugyn asiliukų, kantrai tempiančių visokio gero prikrautus vežimaicius, ir žilagalvių, nuo vidurdienio kaitros besislepiantį kakali (graikinio riešutmedžio) paunksnėse. Mes taip pat ieškome šešėlio ir vėsos, to su kaupu randame vienuolynuose. Per dvi dienas spėjame išvaikščioti Ninodzmingą, Bodbe, Alaverdi, Ikalto... Pastarajame, be kita ko, išpūdingi akademijos, karioje, kaip tikinama, išsilavinimą igijo Šota Rustavelis, griuvėsiai. Na, o Signachyje, kurio muziejus saugo 16 Niko Pirosmani originalų, griuvėsių su žiburiu nerastum – nedidelis miestelis dailiai restauruotas, išpuoselėtas... Žydi rožės, sirpsta sau-lėkaitoj trešnės.

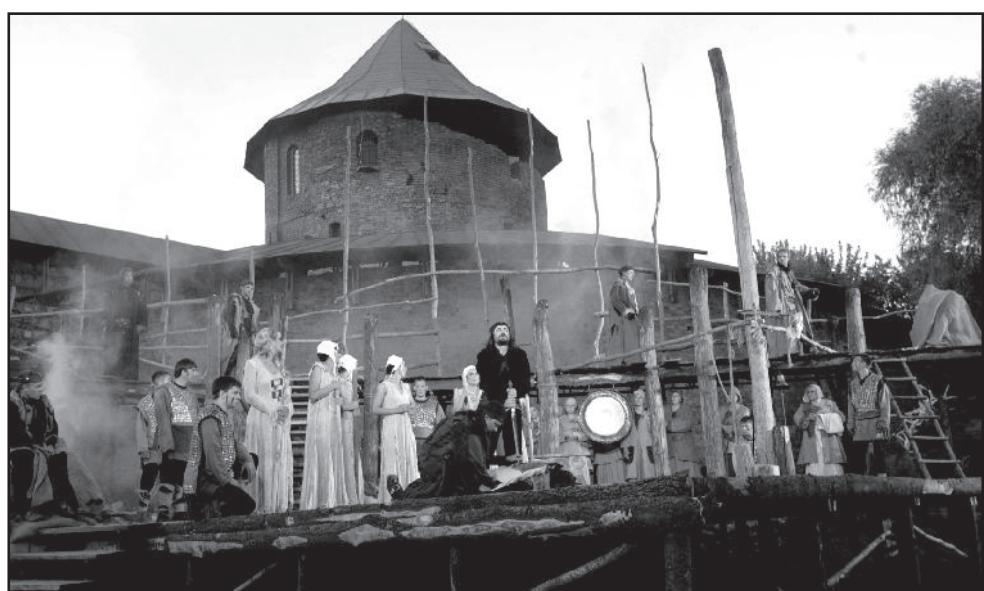
Penktadienį Telavio muzikos mokykloje – dar vieni skaitymai. Amiranu nuogąsta, kad klausytojų bus mažoka, bet guodžiasi pats, o ir mus „guodžia“: į susitikimą atvyko net 3 Kachetijos rašytojų susivienijimo nariai, taip pat – Lietuvos pasiuntinės Georgijoje astovas Gediminas. Vis dėlto, vos tik popietė prasideda, tampa aišku, jog literatūros gerbėjų salėje – pakankamai. Poezija liejasi laisvai. Intarpuse tarp originalų ir vertimų soluoja juodieji strazdai, nes iš salės, kad būtų daugiau oro, atvertos durys į muzikos mokyklos kiemą...

Atskira šneka būtų apie Vazisupani (lietuviškai – Vynuogų kaimas), kuriame nako-vojome. Tai Georgijaus Rčeulišvilio, Nanos vyro ir nenuilstančio mūsų palydovo Miriano tėvo gimtieji namai, kurie sovietmečiu buvo nacionalizuoti ir kuriuos šeima vargais negalais atspirkio. Gardumynais nukrautas stalas, kurį Nana, gelbstima kaimynės Sofijos, ruošė ištisą dieną. Georgijaus šašlykai, rkaciteli ir saperavi iš didžiulio šeimos rūsio. Georgiškų tostų tradicijos... Iš plačios, aplinkui dvi namo sienas nusidriekusios terasos, karioje vakarojo-me, buvo matyti, kaip nenoromis leidžiasi saulė. Lyg nujausdama, kad netrukus jos, išsaulyje termometrą įvejančios iki 40 laipsnių, o ir daugiau, pasigesime.

Lietuvoje tą savaitę, kai grįzome, net dienomis termometro stulpelis retai kada tekilo iki plius penkiolikos...

Vazisupanyje, prieš išvykstant į Telavį.
Autorės nuotraukos

XV Pažaislio muzikos festivalis skirtas 20-osioms Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metinėms

2 d., penktadienį, 21.30 val. Kauno pilyje – J. Marcinkevičius „Katedra“. Režisierius Vytautas Rumšas. Scenografė Virginija Idzelytė-Dautartienė. Muziką pritaikė Antanas Kučinskas. Režisierius asistentė Galina Kevličienė. Vaidmenis atlieka aktoriai: Laurynas – Vytautas Rumšas (jaun.), Vyskupas Masalskis – Rimantas Bagdzevičius, Ieva Teresė – Toma Vaškevičiūtė, Abatė – Adrijus Čepaitė, Smuikininkas – Saulius Balandis, Steponas (muzikantas) – Robertas Balčiūnas, Kazimieras (architektas) – Algirdas Gradauskas, Stanislovas (dailininkas) – Džiugas Siaurusaitis, Povilas (poetas) – Mantas Vaitiekūnas, Žmogus – Evaldas Jaras, Žibintininkas – Ramutis Rimeikis, Maršalka – Remigijus Bučius, Šinkorius – Šarūnas Puidokas, Miestietis – Jonas Braškys, Miestietis – Mindaugas Jusčius, Miestietė – Jūratė Vilūnaitė, Miestietė – Jurga Kalvaitytė, Miestietė – Marcelė Zikaraitė, Moteris – Regina Garuolytė. Dalyvauja pirotechnikos firma „Blikas“. Bilieta kaina – 10 Lt.

Vasaros operetė

Atkelta iš 2 p.

Koncerte taip pat dainuos Kęstutis Alčauskis, Raimondas Baranauskas, Tomas Ladiga, Jonas Lamauskas, Liudas Mikalauskas, Gitana Pečkytė, Edmundas Seilius, Kristina Siurbytė, Raminta Vaicekauskaitė, Žanas Voronovas, Mindaugas Zimkus, Kristina Zmai-laitė. Tarp svečių vėl išsvyimes prancūzaitę A. Cela, kuri atliks visai mums nežinomą kūrinių, ir dažnai festivalio viešią Jeleną Mirtovą iš Rusijos. Be abejio, koncerte dalyvaus ir nuolatinis svečias profesorius Virgilijus Norėka. Šio vakaro programą diriguos J. Geniušas, J. Janulevičius, Virgilijus Visockis ir S. Rolduginas.

Organizatoriai džiaugiasi, kad jų rengiamas festivalis atitinka visus šiuolaikinio festivalio reikalavimus: yra nemokamas, todėl juo gali džiaugtis labai daug žmonių, ren-giamas atviroje erdvėje, nes vasarą ir kitose šalyse vyrauja tokia tradicija. „Kartais mes sulaukiame priekaištų dėl pernelyg didelės atlikėjų gausos, nors dar šiemet teko atsi-kyti kelių puikių muzikantų, nes jau negali-me labiau apkrauti klausytojų. Tačiau mums parodyti muzikantus atrodo labai prasmin-ga. Europoje neturime vadinamų mugių. Muzikai gali pasirodyti tik festivaliuose ir per juos patekti į kitas didžiasias scenas. Tai

ir yra kultūriniai mainai. Taip sėkmingai su-siklostė jau ne viena muzikinė karjera“, – sakė L. Kuzmickaitė-Milašienė.

Festivalis kasmet sulaukia labai daug klausytojų. Organizatoriai išsitikinę, jog lankytį teatrą sau leidžia tik turtingesni žmonės, o čia pačios geriausios muzikos gali pasiklausyti visi. I festivalį ateina ir tie, kurie pažįsta solistus, nori juos išgirsti, pamatyti naujoje aplinkoje. Muzikinio teatro lankomumas padidėjęs, ir „Operetė Kauno pilyje“ prie to, galima manyti, yra nemažai prisdėjusi.

Deja, šiais metais tenka kalbėti ir apie šiokių tokius finansinius sunkumus. „Teko atsisakyti kai kurių užsienio atlikėjų, sumažinti honorarus. Tačiau verslininkai supranta ir kiek galėdami stengiasi padėti. Manau, žiūrovams renginyje nieko nepritrūks. Mūsų komanda dirba taip atsakingai ir geranoriškai, kad kitaip ir būti negali. Menininkai kuria net sunkiausiomis sąlygomis. Pradžioje ir patys nenumanėme, kur veliamės, tačiau dabar žinau, kad net sunkiausiais laikais žiūrovą sugebėtumėme suvilioti. Labai svarbu, kad visi dainininkai be galio gerbia sceną ir sukuria šventę. Atsiprašome tų, kurie šiais metais į festivalį nepateko, nes visų priimti tikrai negalime“, – gero oro laukdama ir šventinės nuotaikos linkėdama, teigė L. Kuzmickaitė-Milašienė.

Nepasitikėti mitu

Andrius JAKUČIŪNAS

Ruošiantis kultūros nakties „Tebūnie naktis“ renginiams, į galvą įkyrė beldési minčiai apie Argonautus (taip pat Homero „Iliadoje“ aprašytą „laivų katalogą“) bei Palemono šutvę. Mane visalaikai baugino faktas, kad mito tikrovėje saugiai iškūrė didvyriai mūsų samonėje išskyla kone tobuli, kone tobulo skaidrumo aplinkoje. Tarsi būtų patalpinti vakuumė, jie žilpina mūsų patiklias akis savo iškilybe ir šaunumu. (Kaip nesinori prisi minti, jog vyriai anuomet daugiausia užaugdavo iki metro penkiadesimties!) O juk iš įvairių kaimų į žygį atskubėjė ir į laivus sulipė tikrieji argonautai visų pirmą būtų smarkiai dvokę mėšlu – kai kurie juk atlėkė tiesiai iš laukų, kuriuose arė žemę – ir bent pirmaisiais savaitės labiau būtų priminę avių bandą negu kariuomenę nugalėtoją, sudarytą vien iš didvyrių ir žymūnų. Ne ką geriau ir su Palemono bendražygiai. Nuo Nerono arba Atilos impulsyviai pasprukusiems vyrams (sunku patiketi, kad jie galėjo tinkamai pasirengti žygijui) tikriausiai būtų plaukai ant galvos pasišiaušę sužinojus, kokius taurius ir šaunius juos pavaižduos romantinių mitų kūrėjai. O juk imperatoriaus (kurio nors vieno iš tų dviejų) prieš knibždančiuose laivuose būtų tyrojetas nepasitikėjimas, įniršis, baimė. Išbadėjė ir netikrumo kamuojamai imperijos padugnės būtų kelę nuolatinis maištus, siaubę pakelės kaimus, o Nemuno ir Dubysos sanktakoje girti niekingai išlūžę ant žolytės, net nesapnuodami apie jokią *Roma nova* ar kitus beprotiškus nacionalinius darinius, kuriems esą jiems lemta duoti pradžią.

Taip būna ir su tēstinių kultūros renginiuose. Nors šimtasyk esi patyręs, kad reklaminis tobulumas – netikras, kiekvienas yra iš naujo stengesi įtiketi, jog kitaip metais organizatoriai atsitokės ir suskelks ką nors tokio... Nesu tikras, ar to paties vyliausis arčiant vadinamajai kultūros nakčiai „Tebūnie naktis“ – galbūt tik svajojau, kad jis nebus tokia amorfiska. Bet tokiu minčių paklydėliu, neneigiu, būta, kol vienoje žiniasklaidos priemonėje perskaičiau sakinių: „Vilniaus skvereliai prisipildys juoko, o žvakių šviesoje vyks Baltijos gintare per milijonus metų sukauptos energijos prijaukinimo vaka...“ Tai jam, tą sakinių užrašiui žurnalistui, turiu dėkoti, kad mano žvilgsnis į tai, kas laukia šeštadienio naktį, tapo blaivesnis ir objektyvesnis: šalin nai- vias viltis, kad žodis „kultūra“ kada nors bus minimas balsu tik tada, kai to būtinai reikia! Velnio romantišką svają, kad kas nors šiame krašte sugeba pasimokyti iš perkyščių ar užpernykščių klaidų!

Trumpai tarant, jokių teigiamų transformacijų vadinas festivalis per metus nepatyré: kaip ir anksčiau, potencialius lankytujus visų pirmą stengiasi suvilioti renginių skai-

čiumi (programoje jų buvo pažymėta net 83), o ne kokybe. Turint galvoje, jog pernai ir penkiadesimt kelių renginių buvo gerokai per akis, mat visą laiką neappleido jausmas, kad siek tiek (švelniai kalbant) persistengta, šių metė situacija akivaizdziai bylojo, jog persistengta su kaupu – visu šimtu procentu. Regis, niekam nešovė į galvą, kad Vilniuje, Lietuvoje nėra tiek kūrybių pajėgų, jog per vieną dieną būtų įmanoma surengti daugiau kaip aštuoniadesimt pakenciamų renginių. Būtent todėl dauguma jų ir buvo, atlaidžiai žiūrint, *neįstabūs*. Tiesa, maždaug pusė renginių galėjo pretenduoti į „kultūrinius“, kai kurie galėjo būti ir visai nebilogi, tačiau tikėtini kultūros gardėsiai (galbūt netycia) buvo taip užmaskuoti šėlionėmis ir garsia fomine muzika, kad sunkiai įtarsi čia vykstant (vykus) ką nors rimtesnio, negu *lindyhopo* šokiai gatvėse ar jau minėtas įsikrovimas Baltijos gintaro energija. Nuo Verkių dvaro iki kitoje sostinės pusėje įsikūrusio Vingio parko ar miesto pakraštyje esančio Pilaitės rajono – visur vyko brudėjimai, triukšmavimai, šėliojimai, susipažindinėjimai, pasismalsavimai, pasuokimai, tačiau kons tokio, kuo vienareikšmiškai žavėčiaus, – ne.

Nuosekliau aplankytu patikusius renginius tradiciškai buvo neįmanoma – čia némaž negelbėjo savanorių dalijami žemėlapiai – nes dauguma jų vyko tuo pačiu metu ir skirtingoje vietoje. Vieni, kaip kokios baterijos, krovėsi gintaro energija, kiti dalyvavo ekskursijoje po naktinę Verkių dvarvietę, treti stebėjo VU Botanikos sode šikšnosparnijus. Jau nekalbu apie tokius kultūros renginius – suprantama, né viename jų neleidau sau būti – kaip naktinių marškinėlių siuvimo kampelis, žibintų ar aromatin-

gų balzamu iš natūralių komponentų pagal senovinius receptus gamyba, noru leidimas į dangų prie Baltojo tilto *etc.*

Tiesa, dėta formalų pastangų, kad potentialius lankytujos nepasimestų renginių gausybėje ir išlaikytų bent minimalų nuoseklumą; tuo tikslu miestiečiams ir miesto svečiams buvo siūlomi keli teminiai maršrutai: maršrutas „Muzikaliems“ stengėsi aprėpti kie-muose, aikštėse ir salėse vykstančius muzikinius (daugiausia klasikinės muzikos) renginius, maršrutas „Mažiesiems“ kvietė į Lėlių teatro spektaklius ir kūrybines dirbtuvės, pasirinkusieji maršrūtu „Žingediems“ (bjaurus pavadinimas) galėjo dalyvauti ekskursijoje, pažintinėse programose, parodose, performansu ir videofilmuose.

Vakarose, maršrutas „Kūrybingiems“ vedė daugiausia į kūrybines dirbtuvės, kuriose buvo galima viešai megzti, piešti grafiti, žiesti puodą ir t. t. Taip pat buvo siūlomi maršrutai „Tyliems“, „Aktyviems“ ir „Poetiškiems“.

Šiemet galbūt galėjo džiaugtis teatro gerbėjai. Bent šventės organizatoriai teigė, jog ketvirtaina metais prie naktinės programos kūrimo aktyviai prisidėti nusprendė teatrai. To, anot jų, iki šiol neteko matyti. Intensyviausiai po miestą kliaidžiojantys šventės dalyviai lankosi Menų spaustuvėje, kurios kie-mas nuolat buvo sausakimšas. Tradiciškai didžiulio populiarumo sulaukė maestro Petro Geniušo organizuotas klasikinės muzikos koncertas, trukęs iki vėlyvos nakties. Lukiskių aikštėje vykės renginys sutraukė minias žmonių. Taip pat žiūrovų stygiumi nesiskundė kino po atviru dangumi programos. Jauunesnio amžiaus žiūrovai noriai rinkosi į Sereikiškių parko prieigas bei Konstantino Sirvydo skverą, kuriuose mokėsi šoki. Sereikiškių parke šokio judesių mokė profesionalus mokytojas, o K. Sirvydo skvere *lindyhopo* ritmu judėjo visi atėjusieji – nesvarbu, ar moka, ar tik nujaucia šokio žingsnelius.

Nors, regis, išvyskė dauguma numatyti renginių, kai kuriai iš jų lankytujai buvo nusivyle. Internete skaičiuoja, kad džiazo, filmų ir fakyrų naktį žadėjės vienas Užupio baras nusispjovė į programą. „Vietoj džiazo – su muzika nieko bendro neturintis, bet šlagerius dainuoti bandantis jaunuolis, vietoj filmu – prastai futbolą rodantis televizorius, o fakyrų né kvapo“, – buvo rašoma naujienų portale *delfi.lt*.

Bene įdomiausias kultūros nakties renginys – Šiuolaikinio meno centre duris atvėrusi 14-osios Vilniaus tapybos trienalės paroda „Kliaidinas atpažinimas“, siekianti, kaip skelbiama, apmąstyti tapyboje aptinkamą įtampa tarp praeities ir dabarties, tradicijos ir naujumo.

Pasak parodos rengėjų, trienalės pavadinimui pasirinktas filosofo Henri Bergsono terminas „kliaidinas atpažinimas“, naudojamas aptariant visiems puikiai žinomą pojūtį „deja vu“, kad tai jau matyta, kad dar kartą išgyvename ne tik vaizdinį ar tam tikrą situaciją, bet ištisa įvykių seką, kuri tarsi išskyla iš praeities, nors ir negalime tiksliai jos atpažinti. „Tapybos dabartis yra glaudžiai persipy-

nusi su praeitim, todėl ši trienalė yra iššukis žiūrovui, kaip atpažinti tapybos transformacijas, aptikti kažko naujo slėpinį, kai šiuolaikinėje vaizdų kultūroje viskas atrodo matytą, pažystama ir atpažystama. Nors tapyba yra visuotinai pripažinta meno forma, šiandienos vizualinėje kultūroje, prisodrintoje judančių vaizdų ir kinematografinių efektų, tapybai atskleisti itin sudėtinga. Ji yra glaudžiai suaugusi su tradicija, su kuria nuolat diskutuoja ieškodama naujų idėjų ir formų. Ar tapyba turi kurti atvaizdus, ar vengti bet kokio iliuzijos kūrimo, tėsti ar neigti tradiciją? – svarstoma parodos anotacijoje.

Parodoje dalyvauja 36 dailininkai iš 17 pa-saulio šalių: Lietuvos, Latvijos, Estijos, Suomijos, Austrijos, Nyderlandų, Danijos, Baltarusijos, Lenkijos, Prancūzijos, JAV ir kt. Lietuvai trienalėje atstovauja Romualdas Balinskis, Ina Budrytė, Henrikas Čerapas, Patricija Jurkšaitė, Eglė Karapavičiūtė, Eglė Ridikaitė, Ričardas Povilas Vaitiekūnas, Aušra Barzdakaitė-Vaitiekūnenė ir Alfonas Vilpišauskas.

Kalbant apie asmeninius išpūdžius, man įdomesni pasirodė darbai, kurie reprezentavo pačią tapybą, o ne vien idėjas. Patiko Olandijos menininko (gaila, nepasižymėjau pavardės) darbai, kuriuose jis remiasi mažylių olandų tapybos tradicija. Ant žemės sutupę žaidžiantys vaikai, klouno drabužio fragmentas, moters portretas ne tik puikai atitinka parodos konceptą, bet ir demonstruoja, kad paveikus, itaigus darbas nebūtinai turi remties šokiruojančia fantasmagorija. Taip pat atmityje išliko XIX a. afišų elementus naujančiantas kitas olandų menininkas.

Prie olandų savaip dera lietuvių dailininkė P. Jurkšaitė, tiksliau, jos nutapytis viesbučių kambariai. Iš toli jie primena olandiškus interjerus, tik priėjus arčiau paaiškėja to išpūdžio iliuzišumas. Kaip ir visada, malonu stabtelėti ties E. Ridikaitės darbais. Ilgus metus kamavusi žiūrovą sovietinio buto stilistikos ir interjero niuansa, šiųjuk menininkė ryžosi šiek tiek atsinaujinti – kūrimiuose atsirado net peizažo elementų – todėl darbai atrodė išskirtiniai ir menininkės pastarojo meto kūrybos kontekste (bent kiek esu jų matės parodose ir albumuose).

Tendencija: daugybė menininkų iš savo darbų formuoja ištisus plotus ant sienų. Tai padidina jų paveikumą, tačiau tokiu atveju norėtusi, kad kiekvienas kūrinys ir ištrauktas iš konteksto „žiūrėtusi“ gerai. Atrodo, tai pavyksta lietuviui R. Balinskui, o kai kurių užsienio menininkų nuo sienos nukabintas vienės bijūnas ar beržynėlis atrodytų nekaip.

Paroda yra iš tų, kurių lankytu dera ne vieną kartą, o ypač ne atidarymo dieną, todėl joje dar tikrai apsilankysiu, neslegiamas kultūros nakties dundesio. Priešingai nei amorfiskojai „Tebūnie naktis“, kuri liūdnai pasibaigė brėkstant sekmadienio rytui, ji dar tėsis, vadinasi, visi dar turėsimės progos paešti, kiti joje kultūros desertų. Kai kas jų gal net ir ras. Svarbiausia – nepasitikėti mitu, o kita ateis savaime.

1 d., ketvirtadienį, 18 val. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose (Katedros a. 4, Vilnius) – poezijos ir muzikos vakaras, skirtas pergalės Žalgirio mūšyje 600-osioms metinėms. Vakare dalyvauja „Literatūros ir meno“ savaitraštyje surengto anoniminio eilėraščio, skirto Žalgirio mūšio 600-osioms metinėms, konkurso laureatai, savaitraščio „Literatūra ir menas“ vyriausiasis redaktorius Kornelijus Platelis, poetai Vladas Bražiūnas, Donaldas Kajokas, Justinas Marcinkevičius, Alidas Marčėnas, Marcelijus Martinaitis, svečias iš Baltarusijos poetas Uladzimir Arlov, svečias iš Ukrainos poetas Oles Ilčenko, aktoriai Aldona Bendoriūtė, Andrius Bialobžeskis, Remigijus Vilkaitis, Vilniaus styginių kvintetas „Intermezzo“ (vadovas Lionius Treikauskas), sutartinių giedotojų grupė „Trys keturiose“ (vadovė Daiva Vyčinienė).

Rašytojų klube veikia Kazimiero Šešelgio fotografijų paroda „Tarp žemės ir dangaus: lie-tuviai peizažai“.

Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727, el. paštas: rasytojuklubas@aiva.lt.

Anykščių rajono savivaldybės taryba išteigė kasmetinę **Antano Baranausko literatūrinę premiją** už profesionalių kūrėjų grožinės literatūros kūrinius (knygas), skiepijančius meilę Lietuvos gamtai ir Antano Baranausko gimtinės aplinkai, atskleidžiančius žmogaus ir gamtos dvaisinį ryšį, arba profesionalios literatūrologijos kūrinius, skirtus Antano Baranausko kūrybai. Premija skiriamai konkurso būdu. Jame bus vertinamos per pastaruosius trejus metus išleistos knygos. Kandidatus premijai gauti gali siūlyti meno kūrėjų asociacijos, visuomeninės organizacijos, leidyklos, patys kūrinių autorai. Prašome kandidatus siūlyti ir knygas (2 egz.) siūlyti iki liepos 15 d. Lietuvos rašytojų sąjungai (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

3 d., šeštadienį, 18 val. VU Šv. Jonų bažnyčioje vargonų ir vokalinės muzikos mylėtojai yra kviečiami į baritono Konstantino Anikino ir vargonininkės Agnės Petruškevičiūtės koncertą. Skambės Johanno Sebastiano Bacho Preludas ir fuga E-dur, BWV 566, kantata *Ich habe genug*, BWV 82 ir Eugene Gigout Tokata. Bilietai parduodami prieš koncertą renginio vietoje. Bilietai kaina – 15 Lt, moksleiviams, studentams, neįgaliesiems ir senjoram su pažymėjimais – 10 Lt.

Trečiasis šiuolaikinio meno festivalis „Kaunas mene: premjeros“

Trečiasis tarptautinis šiuolaikinio meno festivalis „Kaunas mene: premjeros“ tėsiai tarpdisciplinines tradicijas. Video, fotografijų, performanso menas, tapyba, šokio pasiodymai, kuriuos pri-statis menininkai iš įvairių Europos šalių, Lietuvoje bus eksponuojami pirmą kartą. Festivalio traukos centras – Rotušės aikštė, kurioje įsikūrusios galerijos („Meno parkas“, „MJ studija“, Kauno Fotografijos galerija) ir lauko kavinė „Skliautas“ keliais etapais supažindins su festivalio programa. Premjerų koncepcija grįstas festivalis suskirstytas į tris veiksmus, susietus su trimis pentadiniainiais atidarymais (liepos 2 d., liepos 9 d. ir liepos 23 d.).

Pirmas veiksma

2 d., penktadienį, 18-20 val. parodų lankymas galerijose. **20 val.** Rotušės aikštėje prie lauko kavinės „Skliautas“ festivalų atidarys Kauno šokio teatro „Aura“ pasirodymas.

Galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27) liepos 2-18 d. bus eksponuojama lenkų kuratoriaus Krzysztof Stanisławski ini-

cijuoto keturių metų projekto „Eastern Girls“ paroda „Rytų merginos: Lenkija“.

Meno galerijoje „MJ studija“ (Rotušės a. 1, Kaunas) liepos 2-18 d. bus eksponuojama personalinė Saulius Paliuko paroda „Paslėpti vaizdai“ (video, fotografija).

Rotušės aikštėje prie lauko kavinės „Skliautas“ liepos 2-10 d. nuo 13 val. bus pristatoma italių šiuolaikinio meno asociacijos Fondazione March (Paduja) videolekcionė „Camera Video: Movement-Image / Time-Image“. Programos kuratorė Catherine Benvegnu.

Tame pačiame lauko ekrane Rotušės aikštėje bus rodomi ir kitų vaizdo kūrinių: Rolando Karaliaus sukurtas video „Portretas“, Jeanne van Heeswijk videofilmas „Bela laukiant sugržimo“ (2010), kurį olandų menininkė sukurė Kaune, remdamasi miestiečių pasakojimais, prisiminimais ir pasiūlymais, susijusiais su Senosios Kauno autobusų stoties (prie Kauno pilies) atgaivinimu. Filme, dedikuotame Lietuvos tūkstantmečio paminėjimui, užfiksuoja 14 performansų, kurių scenarius gimė kompliuojant minėtias istorijas.

3 d., šeštadienį, 15 val. Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje (V. Putvinsko g. 55, Kaune) vyks literatūrinė-muzikinė popietė iš ciklo „Pasaulis pagal Čiurlionį“. Čiurlionio laiškų ištraukas skaitys Kauno kamerinio teatro aktorė Kristina Kazakevičiutė, klasikos ir šiuolaikinės muzikos kūrinius atliks Zalcburgo Mozarteum universiteto magistrantė Monika Urbanaitė (altas). Programoje: V. Barkausko, J. S. Bacho, G. Knoxo, F. Zabello, P. Hindemitho kūriniai.

„Kaunas Photo Star“ – tai konkursas, atviras visiems fotografams, nepaisant jų amžiaus, tautybės, fotografijų temų ir stilių įvairovės. „Kaunas Photo Star“ prasideda darbų teikimu elektroniniu paštu. Vėliau, šių metų rugpjūčio 10–11 d., Kaune vyks 50-ies atrinktų fotografų darbų portfolio peržiūros, kuriose dalyvaus fotografijos kuratorai, leidėjai, vadybininkai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos ir kitų Europos šalių. Nugalėtojas bus pakviestas surengti išskirtinę personalinę parodą atnaujintoje Kauno fotografijos galerijoje festivalio „Kaunas Photo“ 2011 m. metu.

Darbų teikimas iki liepos 15 d., 18 val. el. paštu: festival@kaunasphoto.info.

2 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejus (Rotušės a. 13) kviečia į muzikos ir poezijos vakarą „Dviese“. Vakaro metu skambės tai, ką galima išreikšti dviese – muzika ir poesija, ir tai, kas pasakoma vieno kitam. Dalyvaus vokalistė Tina (Kristina) Lukšaitė ir poetai Tautvyda Marcinkevičiutė, Aldona Ruseckaitė, Enrika Striogaitė, Dovilė Zelciūtė, Vidmantas Elmiskis, Skaidrius Kantratavičius, Vytautas Sabaliauskas.

8 d., ketvirtadienį, 17 val. kunigo Justo Jasėno knygos „Užmigdykite mus Ežeruose“ sutiktuvės. Kartu su knygos autoriumi dalyvaus poetė Meilė Kudarauskaitė, smuikininkė Dalia Terminaitė, dailininkė Stasė Medytė. Vakarą ves rašytoja Aldona Ruseckaitė.

9 d., penktadienį, 17 val. poetės, žurnalistės, rašytojos Eglės Juodvalkės kūrybos vakaras. Dalyvaus aktorė Olita Dautartaitė.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje šiuo metu veikia parodos:

„Poetas Justinas Marcinkevičius“ (fotografijų autorė Ona Pajedaitė),
„Antanui Strazdai – 250“,
„Ir plunksna rašala taškai“ (Henrikui Radauskui – 100),
„Kultūrinė tarpukario spauda: tarp iššukių ir tolerancijos“.

Įšradinė idėjų autorų Kaune vėl laiks „Pecha Kucha“

Atsinaujinęs *MiestoIQ.lt* portalas jau antrą vasarą rengia kūrybių idėjų pristatymo projektą „Pecha Kucha“. Vienas šio projekto tikslų yra atspindėti *MiestoIQ.lt* devizą – „bendraukime mieste“, todėl **liepos 8 d., ketvirtadienį, 20.20 val.** Kauno senamiesčio lauko kavinėje „Sklautas“ (Rotušės aikštėje) vėl susirinks kūrybiniai ir novatoriškų idėjų entuziastai. Šių metų naujiena – už geriausias kūrybines idėjas bus įteikti piniginiai paskatinimai. Kiekvieno renginio metu bus išrinktas geriausias projektas, kurio prizinis fondas – 500 litų. Nugalėtojai išrinksi žiūrovai balsuodami *MiestoIQ.lt* portale bei komisija (*MiestoIQ.lt redakcija*).

„Pecha Kucha“ – tai inovatyvi pristatymo forma, naudojama efektyviai, lengvai, informatyviai ir patraukliai pateikti kūrybinius sumanyimus. Šis metodas gimė Tokijo mieste 2003 metais, kai architektai Astrid Klein ir Markas Dytėsamas sugalvojo sukurti patrauklą terpę susitikti įvairiems menininkams, kurie galėtų įdomiai ir koncentruotai pristatyti vienuomenėi savo idėjas ir darbus. Toks pristatymo formatas netrukko išplisti po visą pasaulį.

„Pecha Kucha“ esmė – glausti, įdomūs pristatymai ir gana didelis pranešėjų skaicius per vieną vakarą. Kiekvienam atlikėjui skirta 20 per projektorių rodomų skaidrių ir 20 sekundžių kiekvienai skaidrei apibūdinti. Taigi kiekvieno pranešėjo temas pristatymas trunka 6 minutes 40 sekundžių.

Pernai vykusiu renginiu metu sudalyvavo 25 pranešėjai. Šiais metais organizatoriai tikisi dar didesnio dalyvių aktyvumo. Neoficialioje aplinkoje susirinkę idėjų autoriai galės padraudinti įvairiomis rūpimomis temomis, plėtoti diskusijas. Viso slėjtoje sezono metu „Pecha Kucha“ bus organizuojama keturis kartus, du iš jų vyks Klaipėdoje, du Kaune.

Praėjusių žiemą, pasekė kauniečių pėdomis, „Pecha Kucha“ suorganizavo ir vilniečių, taigi šis idėjų pristatymo formatas vis plačiau skilndama po Lietuvą. „Stengsimės, kad šiai metais renginys siek tiek paaugtų, todėl atsisakysime pernai dažnai pasitaikiusiu reklaminių pristatymų“, – teigia „Pecha Kucha“ organizatorius Andrius Petkevičius. Anot jo, šią vasarą „Pecha Kucha“ laukiami originalių idėjų kalviai, kurių pristatymai būtų išskirtiniai, nenuobodūs, išradinės ir verti ne tik publikos plojimui, bet ir žadamo honoraro.

Dalyvių amžius ir fantazija neribojami. Bendrauti miesto erdvėje kviečiamai ir norintys papasakoti ką nors naujo, pasiūlyti inovatyvių idėjų, kurias galbūt pavyktu įgyvendinti ateityje. Taip pat kviečiamai visi norintys išgirsti ir sužinoti, apie ką šiai laikais kalba ir mąsto kūrybingi žmonės. Pranešėjai registruojami tinklalapyje www.pecha-kucha.lt. Kontaktinis asmuo: Andrius Petkevičius, tel.: 8 615 75950, el. paštas: info@pecha-kucha.lt.

In memoriam

VALDIS ALEKSAITIS

1960-2010

Žodis Draugui

Valdelis – „artistas su požiūriu“, taip mes pokštaudavom paskutiniaisiais metais. Maironio muziejuje susirinkome skaityti poezijos, o jis atsinešė išblizgintus batus dėžutėje. Kai paklausėme, kas ten, atsakė – požiūris. Taip Valdis žiūrėjo ir į savo profesiją – pedantiškai, maksimaliai reikliai, ar gerai, ar blogiau jautėsi, su vilko ar klouno kauke, jis skraidė po sceną tarsi šešiolikmetis.

Dabar nekrologuose skelbiama, kad Valdis sukūrė arti penkiadesimties vaidmenų teatre: princai, klounai, vilkai, ožiuai, katinai, kiti vaikų teatro repertuaro personažai. Tiems, kuriie jo nepažinojo, gali pasirodyti keista: kur Hamletas, Makbetas, Lyras, Oelas, ar apie aktorių jūs čia kalbat? Tokiems pasakyčiau: man labai gaila, kad nematėte, kaip Valdis vaidina šunį, vilką, katiną ar gaidį... Valdis vaidino, ką mokojo, ir darė tai tobulai. Scena niekada nematėjo ligos, čia jis spindėjo, švytėjo ir visus šildė. O ryškiai šviečianti žvakė dega trumpiau.

Mielas Valdi, tu nepažinojai natū, bet grojai gitara, pianinu, būgnais, dainavai... Nesimokei šokti, bet šokai už visus geriau... Nebaigei konservatorijos, bet buvai aktorius, iš kurio mokémės...

Valdi, Tu labai mėgai juokdario dainą iš spektaklio „Penenė“:

Žvirblis mégsta stogą smailą,
Žuvys plaukia, kur skaidriau.
Na, o jaunas, na, o kvailas
Visad ieško, kur geriau.

O pats, savo gyvybingumu ir talentu žavėjės kolegas draminkus, energija ir sąmoju spindėjės televizijos programose, niekada neieškojai, „kur geriau“... Buvai su mumis – Lėlių teatre: kolega, bendradarbis, bičiulis, brolis.

Valdis buvo mūsų šeimos narys, kuris net sunkiausiomis akimirkomis savo gera nuotaika, pokštais, muzika praskaidrindavo mintis. Su juo visuomet buvo lengva. Lengva dirbtai, bendrauti, lengva būti – jis rasdavo raktą į visų širdis.

Ilsėkis, brolau, ramybė!

Andrius ŽIURASKAS

Mirus pirmajam atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės Prezidentui, Nepriklausomybės Akto signatarui ALGIRDUI MYKOLUI BRAŽAUSKUI, nuoširdžiai užjaučiame šeimą, gimines ir artimuosius. Lietuvos rašytojų sąjungos valdyba

Fotografijų paroda
2010 07 02 - 2010 07 23

Įstabusis Taivanas

Atidarymas
liepos 2 d., penktadienį, 15 val.

Parodą globoja Taipėjaus misija Baltijos šalims

KAUNO MIESTO MUZIEJUS
KAUNAS CITY MUSEUM
www kaunomuziejus lt

darbo laikas: I-V – 9.00-17.00
VI – 10.00-16.00

adresas: M. Valančiaus g. 6
tel./fax.: (8 37) 20 82 20
miestomuziejus@kaunas sav lt

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausasis redaktorius
Viktoras Rudžiškas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255
Referentė – Aurina Venislavaitė – tel. (8-37) 322244
Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas –
Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) – tel. (8-37) 322251
Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266
Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakutčiūnas – tel. (8-611) 98945 el. paštas: jakutciunas@gmail.com
Apžvalgininkai: literatūra – Valdemaras Kukulas, Erika Drungytė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakienė; kinas – Gediminas Jankauskas.
Fotografai: Zenonas Baltrušis, Narcizas Freimanas.
Stilištė – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251
Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529
Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Rēmėjai:

LITUOVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RĒMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 – einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 – biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 – valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Kauno karuselė

Šiuolaikinio jaunimo portretas teatre

Monika BAGDONAITĖ

Kauno mažojo teatro spektakliai visada vilijoja galimybe pamatyti aktorius vos keleto metrų atstumu – stebint mimikas, daug lengviau išsiesta iš jų vaidmenis ir išgyventi emocijas. Ne išimtis ir šis kartas. Tik dabar galėjau iš arti pamatyti ne tik aktorius, bet ir pačią pjesę „Mylimiausi“ autore Laurą de Weck. Nors pjesė Mažajame teatre anksčiau vaidinta jau ne vieną kartą, birželio 15 d. salėje neliko nė vienos laisvos vietos, o kai kurie teatro mėgėjai dėl susitikimo su L. de Weck pjesės pastatymą žiūrėjo ne pirmą kartą.

Dar neprasidejus spektakliui Kauno mažojo teatro meno vadovas ir režisierius Vytautas Balsys itin džiaugsmingai pasakojo apie bendradarbiavimą su pasaulinio lygio dramaturgijos žvaigžde L. de Weck. JAV, Rusijoje bei Europoje

žinoma pjesė „Mylimiausi“ pastatasta ir Kauno teatro scenoje. Entuziazmu bei džiaugsmu trykštantis V. Balsys net nemačius spektaklio privertė patikėti, kad šiuo vakaru nusiviličtikrai neteks.

Kai pjesės pradžioje suskambo tranki, šiandienos jaunu žmonių ypač pamėgtą muziką ir pasirodė kasdienais gatvės stiliums drabužiai apsirengę aktoriai, iš kurių lūpu it iš gausybės rago pradėjo lietus žargonas bei keiksmažodžiai, iškart kilo dvejonių, ar tai nebus vien tik paviršutiniškas gatvės jaunimo gyvenimo atspindys, kuriam daug turėjo ir banalybės. Kadangi aplink sėdėjo nemažai brandaus amžiaus žiūrovų, šiek tiek pajautau gėdą, kad esu tos pačios kartos atstovė. Vis dėlto veiksmas pakrypo kita linkme, nei atrodė iš pirmo žvilgsnio.

Pjesė „Mylimiausi“ herojai – šių dienų jauni žmonės, kurie siekia įgyvendinti savo svajones ir

vizijas, ieško gyvenimo prasmės bei meilės. Visi veikėjai yra virtualios realybės vergai, atskleidžiantys pagrindinę šiandienos jaunimo problemą – priklausymą dviej, virtualiam ir realiam, gyvenimams, kurie yra sunkiai suderinami. Trumpai tariant, autorė priešia labai atvirą ir iškinamą šiuolaikinio jaunimo portretą, po veikėjų elgsenos ir bendravimo paviršutiniškumu slipyti skaudžios gyvenimo nesėkmės bei lemtingi nuopuoliai. „Kuo daugiau patiri, tuo daugiau turi“, – toks yra vienos herojės devizas, atskleidžiantis šiuolaikinio žmogaus tragediją. Tai ir yra asis, aplink kurią sukasi pjesės veiksmas.

Nors pjesėje gildenamos egzistencinės problemas, veikėjų kalba ir mintys paslėptos po ironijos bei humoro šydu. Tokiu būdu gyvenimo tragedija įgyja komedijos bruožą, o amžina problematika susipieta su šiuolaikiškumu.

Režisierius Vytautas Balsys ir aktoriai.

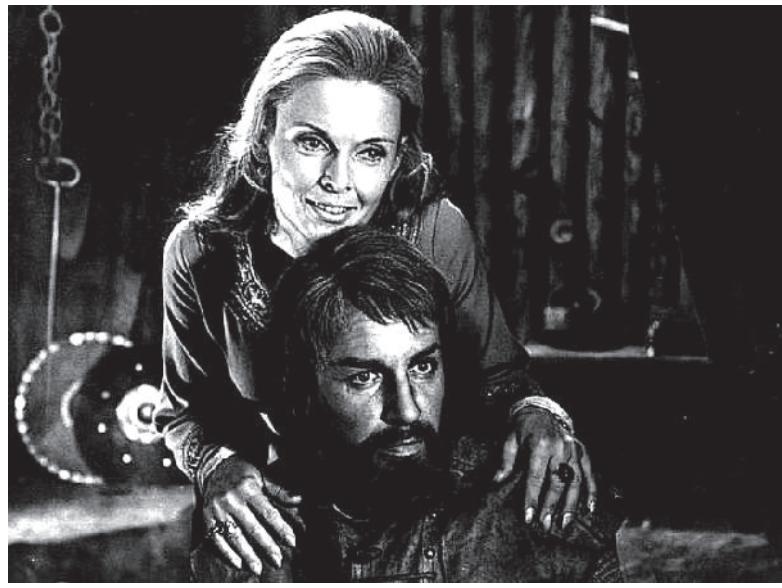
Po beveik pusantros valandos trukos dėmesį prikausčiusios pjesės dramaturgė bei aktorė L. de Weck, kaip išrosta Vakarų šalyse, bendravo su publiką, atsakinėjo į žiūrovų klausimus ir kartu su režisieriumi V. Balsiu skaitė savo pačios sukurtus dialogus.

Autorės teigimu, pjesė „Mylimiausi“ nėra fikcija – visi personažai daugiau ar mažiau atspindi jos sutiktus žmones, o kai kuriie dialogai visiškai autentiški. Nepaisant to, kad pjesėje vaizduojamos Šveicarijos jaunimo gyvenimo peripetijos, sukurtų charakterių gyvenimo, bendravimo bei mąstymo būdas atitinka nūdienos Lietuvos jaunų žmonių įpročius.

Ramūno ŠIMANSKO nuotrauka

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Herkus Mantas“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, liepos 6 d., Kitokio kino klube Valstybės dienos proga bus rodoma istorinė drama „Herkus Mantas“. Tai – savotiška kompenamacija višiems, kurie taip ir nesulaukė daug metų žadėto lietuviško vaidybiniu filmu apie Vytautą Didįjį ir Žalgirio mūšį.

Taigi kol kas „Herkus Mantas“ yra vienintelis tikrai šauniai susuktas lietuviškas epas mums aktualia istorinė tema. Ši filmą statyti pradėjo Almantas Grikevičius, o baigė Marijonas Giedrys. Tai – ne garsios Juozzo Grušo dramos ekranizacija, bet pagal jauno rašytojo Sauliaus Salėnio scenarijų 1972 m. sukurta istorinė drama, tvirtai „sumūryta“ ant dar prieškariu Kaune išleistos vokiečių grafo Botho V. Keiserlingo knygos

„Sukilėlis Montė“ pamatum.

Lietuvių kinui tai ištis neeilinis filmas, kuri, anot dailininko Algirdo Ničiaus, padėjo kurti visa Lietuvą. Autoriai net turėjo tarybų Lietuvos Ministrų tarybos nutarimą, kuriame juodu ant balto buvo parašyta: „Suteikti visokeriopą pagalbą.“ Rezultatas tikrai išpūdingas. Mažos prūsų tautos kova prieš galingą Kryžiuocių ordiną žadino lietuvių savimonę ir pasididžiavimą istoriniai didvyriais, iki paskutinio krauso lašo kovojuisiai už savo laisvę ir nedulkiausomby.

1260 m. Magdeburge pavyzdinės krikščionis ir nuolankus Dievo tarnas Henrikas Montė sužino, kad Kryžiuocių ordiną Prūsijoje pilyje sudiegino jo tėvą pagonių su visais bendražygiai. Nuvykęs į tévoniją Montė suburia atskiras prūsų gentis kovai su kryžiuociais ir atkakliai priešinasi jiems net dyliką metų. Bet jėgos buvo nelygios.

Aktorius Antanas Šurna puikiai atskleidžia amžinų prieštaravimų karmuojamo karo vado charakterį. Stra-

tego talentas ir pirmų pergalingų mūšių prieš Kryžiuocių ordiną euforija sustiprino Manto įtaką ir autoritetą tarp jo kariuomenės branduolių sudarantį prūsų genčių vadų. Tačiau iš Magdeburgo parvežta žmona vokiečių Kotryna (ją suvaidino Eugenija Pleškytė) netrukus tapo didelės nesaikos priežastimi. Manto bendražygiai pagonyse taip ir nesugebėjo susitaikyti su mintimi, kad jų vadas „viena ranka kaunasi su kryžiuociais, o kita – globoja mirtinus priesus“. Kai po daug jėgų pareikalavusiu mūšių prūsus jėgos émė silpi, Manto bendražygiai slapta nuo savo vado paaukojo jo žmoną pagoniškiems dievams šventajame miške.

Sis momentas filme esminis. Jame A. Šurnai teko milžiniškas psychologinis krūvis, o amžinai prieš visus kovoti pavargusio Herkaus Manto emocingas kaltinimas dangu („Koks gi tu niekšas, Viešpatie, jeigu leidi žmogui kentėti daugiau, negu jis gali pakelti“) pakyla iki geriausią šekspyriškų monologų aukštumų.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kai mirtis išeina atostogų

Gediminas JANKAUSKAS

Ketvirtadienio vakare matysime labai įdomią mistinę dramą „Džo Bleko viešnagę“ (23.00 val., TV3). Filmas sukurta pagal Alberto Casellos pjesę „Mirtis eina atostogaučių“. Bet pradžia nežada jokios mistikos, greičiau dar vieną meilės istoriją. Visuomenės informavimo priemonių magnatas Viljamas Perišas (aktorius Anthony Hopkins) ramiai sau gyvena sename dvare, augina gražuolę dukrą Sjuzen ir net neįtaria, kad visi jo planai kartą sprogs tarsi muilo burbulas. Pelninga verslą klassta užvaldyd artimiausiai bičiuliai, o pačiam Perišui apsieikš Mirties angelas. Viskas prasidėjo nuo Džo Bleku (jį suvaidino Bradas Pittas) prisistaiciusio jauniai kaičio viešnagę. Greitai jis pamilsta šeimininko dukrą, ir siužetas pa-krypssta į klasikinės melodramos lankas. Tačiau pamažu ima ryškėti

tikrasis atvykėlio misijos tikslas.

Susimaištysti bei susijaudinti privers ir „Potvynių princas“ (penktadienis, 1.20 val., TV3), sukurta pagal JAV rašytojo Pato Conroy'aus romaną. Pietų Karolinoje gyvenančios anglų kalbos mokytojas ir futbolo komandos treneris Tomas Vingo (aktorius Nickolas Nolte) išgyvena krizę. Jis neteko darbo, o ir šeimoje jaučiamas susvetimėjimo šaltis. Bet bėda, kaip sakoma, viena nevaikšto. Iš motinos Tomas gauna žinią, kad jo sesuo dvynė Savana, kažkada palikusi namus ir parorusi tapti rašytoja, bandė nusiuždyti. Psychoanalitikė Sjuzen Liovenštein (ją vaidina filmą režisavus Barbra Streisand) nori atkurti kai kurias Vingų šeimos praeities detales, kurios galbūt padės suvokti tokį desperatišką Savano poelgi. Atidengiamos ir kai kurios negyjančios Tomo dvasinės žaizdos.

„Fenikso skrydis“ (šeštadienis,

21.40 val., TV3) pasakoja, kaip Mongolijos dykumoje sudužus kroviniams lėktuvui likę gyvi ekipažo dalyviai nusprendžia iš nuolaužų pasidaryti naują lėktuvą. Pradžioje tokia kapitonė Frenko Tauno mintis atrodė visiška utopija. Bet tai vienintelis būdas katastrofą patyrusiams žmonėms pasiekti Pekiną. Antraip visų laukia mirtis.

Prieš pat vidurnaktį šeštadienį pradedamas rodyti „Psichopatas“ (23.50 val., TV3) yra savotiškai unikalus filmas. Mat garsus JAV kino postmodernistas Gusas Van Santas pasiryžo „klonuoti“ klasikinį Alfredo Hitchcocko kūrinį. Nuo 1960 m. šeševro naujasis filmas skiriasi tik kitais aktoriais, spalvotu vaizdu ir iš 1998-ųsius perkeltu veiksmo laiku, o scenarius, Bernardo Herrmanno muzika ir beveik visi filmo rakurai liko tie patys. Pasauliniame kinetei tai neturintis analogo atvejis.

Nuo šeštadienio naktį patirtų siau-

bū prasiblaškysime sekmadienį žiūrėdami „Moterų lygą“ (18.30 val., TV6). Šios nuotaikinės komedijos pagrindą sudaro mažai žinomas istorinė faktas. Antrojo pasaulinio karo metais Jungtinės Valstijoms reikėjo gana originaliu būdu gelbėti savo sportinį prestižą. Kadangi pajęgiaus sportininkai buvo mobilizuoti, teko sudaryti moterų beisbolo komandą. Vadovauti rinktinei paskiriamas buvęs šios sakos čempionas, o dabar tik aistringas stikliuko kilnotojas Džimis Duganas.

Tomo Hankso ir kitų aktorių (net Madonnos!) vaidyba tikrai verta auksčiausios lygos.

Johno Katzenbacho romano ekrанизacijoje „Itikinamas motyvas“ (sekmadienis, 21.15 val., TV1) dominuoja dvi vienodai opios JAV visuomenėi temos – prieverta ir rasismas. Harvardo universiteto profesorius Polas Armstrongas (aktorius Seanas Connery) yra atkaklus mirties bausmės priešininkas. Kartą jo pagalbos paprašo juodaodis Bobas Fergusonas, prieš aštuoni metus nuteistas mirti už mažos Bartolomė.

mergaitės nužudymą. Ilgai atidėliota mirties bausmės diena greitai išauš, o vaikinas prisiekineja esąs nekaltas. Tačiau teismui reikia akiavaidžių įrodymų, todėl profesorius pats imasi narplioti seną bylą.

Kriminalinių romanų mėgėjams žinomo JAV rašytojo keliose knygose veikia juodaodis detektivas Aleksas Krosas. Aktorius Morganas Freemanas kartą jį jau vaidino filme „Bučiuoti merginas“. Antrajame filme „Voratinklis“ (sekmadienis, 22.00 val., TV3) po porininkės nužudymo Krosas buvo priverstas palikti tarnybą policijoje. Tačiau ramiai pailsėti nepavyks – kartu su slaptujų tarnybų agente Džyze Flanagan jam teks gaudyti piktadari, iš uždaros elitinės mokyklos pagrobus senatorius dukrą. Pagrobėjas paskambino Krosui ir pasiūlė labai keistą žaidimą.

Kriminalinių filmų paradą baigs „Tiesa apie Čarli“ (sekmadienis, 1.45 val., TV3). Tai klasikinio filmo „Šarada“ (1963 m.) perdirbinys. Tą dieną, kai Redžina Lambert po trejų šeimyninio gyvenimo metų ryžosi pasakyti vyru apie savo apsisprendimą skirtis, ji rado Čarli jau negyvą suniokotame bute. Paaiškėjo, kad velionis slapta nuo žmonos vertėsi juodaodis darbeliai ir paliko daug skolų. Dabar musikalteliai pradėjo medžioti pačią Redžiną. Vargė moteris gali pasikliauti tik paslaptingu geradariu Džošua Peteriu ir JAV vyriausybės agentu ponu Bartolomėju.